

ОЛ. КИСІЛЕВСЬКА

УКРАЇНСЬКА
СЕЛЯНКА
ПРИ ПРАЦІ

ОЛЕНА КИСЛІВСЬКА

**УКРАЇНСЬКА
СЕЛЯНКА
ПРИ ПРАЦІ**

Поради як вести працю в Жіночих Секціях У.О.Т.

КРАКІВ

1942

УКРАЇНОЇКЕ ВИДАВНИЦТВО

Накладом Українського Видавництва, Краків, Райхштрассе 34.
Verlag: Ukrainischer Verlag, Krakau, Reichsstrasse 34.
Buchdruckerei »Pospieschna«, Krakau, Reichsstrasse 34.

ВСТУПНЕ СЛОВО

Тобі, українська селянко, тобі, многострадальна сестро, складена оця книжечка.

Тверде твоє життя, тернистий, повний труду твій шлях, але й велика неспожита й твоя сила. Як не зломили тебе віки важкої неволі, так тільки загартують, застелять твої сили й ці тверді, повні нечуваної в історії людства сили терпіння, серед яких родиться воля твого народу. На зораній кулями рідній землі, на політій мученичою кров'ю твоїх синів, гіркими сльозами матерей, але вольній від ворогів нині маєш ти, українська селянко, сіяти нове здорове зерно. Памятай, що сьогодні ти маєш тримати на своїх плечах не тільки три вугли власної хати — як це досі було, — нині ти мусиш приложити свої сильні неструджені руки до будівлі великого всенародного храму. — І як кожна будівля складається з незчисленної кількості цеголок, так на кожную державу складаються цеголки родини, як що родини ці є чесні, свідомі, освічені, навіяні безмежною любов'ю для власного народу, готові на найбільшу жертву для своєї батьківщини — тоді й тривка, незломна сила цілого народу. Українське селянство на 90 відсотків становить наш нарід, тому й так велика, неоцінена твоя праця серед цих родин, на цих сільських нивах. Які твої обов'язки під цю пору, як їх гідно та чесно сповнити — даємо тобі, сестро селянко, поради у цій малій книжечці, прийми їх так щиро — як щиро, не лукаво подаємо їх Тобі!

НАША УКРАЇНСЬКА РІДНА ХАТА.

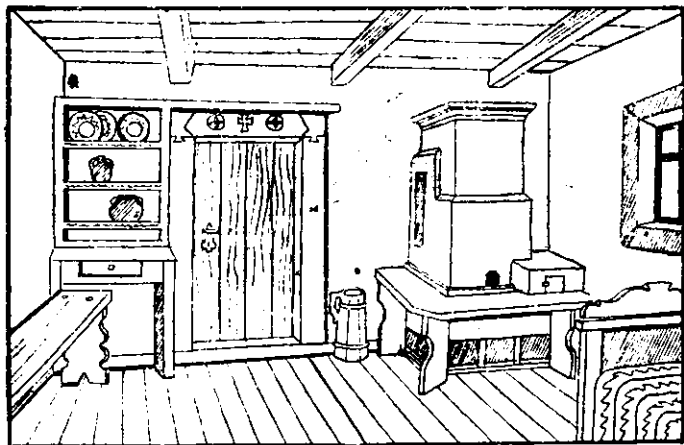
Підстава, підвалина всього нашого життя — це наша сільська хата, наша селянська родина. По цих сільських хатах, по цих родинах пізнає та оцінює нас світ. Яка буде ця сільська хата, таке село, така й ціла українська земля. Які діти вийдуть зпід тої сільської стріхи, такий буде наш нарід. Бо й відомо, що селян у нас найбільше. На 100 українців, заледви 10—12 живе й працює в місті, решта ж, тобто около 90 людей господарює на селі. Тим то й не дивно, що тих кільканадцять міських людей не може заважити ні на осуді світа про нас, ні на долі нашого на́роду. Про це все рішає село. От чому питання, як живе наш селянин, яке його здоров'я, яка його моральна, господарська національна сила, не є справою тільки родини, чи там лише села, але це справа всього українського народу. Це питання бути чи не бути цілої нації. Чим більше таких родин, які живуть гарно, культурно, що господарять добре, які чесно й радо сповняють свої громадські й національні обов'язки, чим більше буде таких культурних, свідомих і здорових сіл, тим культурніший та могутніший буде весь український народ, тим краща буде його доля. Прикладаючи якнайбільше старань до піднесення добробуту й свідомости та моральної сили своєї родини, працюємо для добра й слави всієї нації.

Яке ж завдання має в нашій хаті, в нашій родині жінка-господиня? Вона в ній повна пані, в ній її вла-

да, її сила. Якою схоче і зуміє жінка зробити свою хату, свою родину, такою вона й буде.

В першу чергу розумна господиня допожить усіх зусиль, щоб та хата, в якій доводиться їй разом із родиною жити, може навіть більше, як половину

Хата. — I. половина.

Нутро хати — частина від дверей.

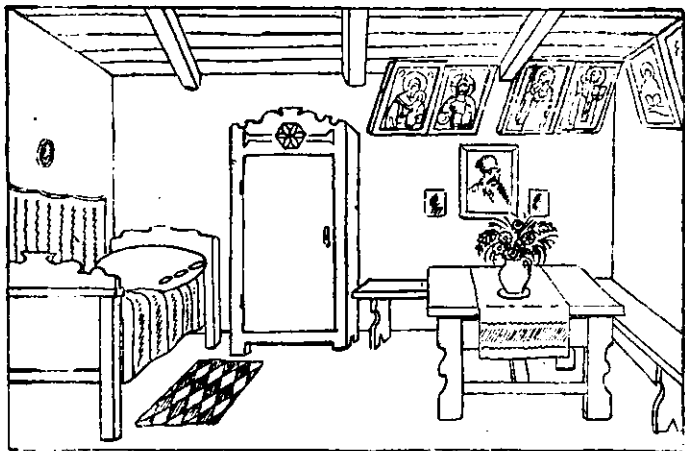
всього життя, відповідає всім сучасним вимогам і зберігає одночасно своєрідний український характер. Хата повинна мати більше, як одну кімнату, щоб усі члени родини могли вигідно поміститись. Розумний господар будує тепер хату з малою печею, щоб його рідня не видігувалась та не простуджувалась зимою. А господиня припилює, щоб хата була з підлогою та великими вікнами, бо так легко вдер-

жати в хаті чистоту і свіже повітря. Про те, що в хаті повинна бути комора, не треба й говорити. Де-хто збудує собі й окрему кухонку-працьню, щоб було де воду загірті та білля випрати й викупатись.

Отак повинна виглядати гігієнічна українська хата. Але треба пам'ятати про її своєрідний вигляд так, щоб кожен, хто входить, відчув, що це українська хата. Нажаль, господині занадто скоро вирікаються старосвітського уладження і занадто охоче купують усе, що попадає в руки. Це правда, що старосвітські хатні меблі не завжди практичні. Наприклад удавнину не знали шафи, а тримали речі в скрині. Давня одіж була солідна і не мнялася так, як теперішня; тепер треба речі повісити, щоб вони висіли продувно та і гарно виглядали. Отже шафа дуже побажана в сільській хаті, але не така з дзеркалом, як то часом купують на випродажі, а солідна, ясна шафа з вішаками на речі та з засувками. Також інші сільські меблі можуть бути непригожі вже тепер для вжитку. Давний сільський стіл доволі малий. Коли вся родина їла з одної миски, може й ви́стачав, але тепер, коли стараємось подавати страву в тарічках чи окремих мисках, потрібно кожному більше місця. Тому й стіл цей повинен бути більший та й ширший. Замість одної великої, невідної постелі, зробимо одно або два ліжка. На них постіль вкрита, як і давніше, писаною веретою, на вереті подушки, не такі великі й тверді, як давніше, тільки менші, вигідні, в вишиваних пішвах. І лава буде де-що ширша й нижча, щоб у вечір, кинувши на неї сінник, в потребі можна було переспати. Стіл із витяганими боками, щоб можна було гостей вигідно порозсаджувати, коли вони завітають у хату. До того кілька крісел, відповідних до стола. Вистерігаймося всякої жидівської комоди, бо краще вигля-

датиме стародавня різьблена скриня. І „дарик”-мисник (можна його побільшити й ошклити) нехай залишиться по сільських хатах. Ці всі речі не треба політерувати, бо це непрактично. Потягнемо їх тільки покостом, щоб краски не змінiali та щоб черви їх не розточували.

Хата. — II. половина.

Нутро хати — від покуття.

Стіни в нашій хаті повинні бути гладкі, нашим прадідним звичаєм білені вапном. Вистерігаймося „прикрас”, як паперових квітів, що лиш набирають порошок на себе. Це нездорова міщанська мода, що засмічує наші хати. Також фотографій не навішуймо по стінах. Ці не раз дорогі нам пам’ятки линяють від

світла та брудяться від мух. Краще держати їх в книжечці, або в якійсь скриньці. Зате прикрашуватимуть наші стіни святі українські образи, нанизані стародавнім звичаєм рядком на головній стіні проти входу, а на одній із бічних стін портрет Шевченка і герб України. Образи приберемо вишиваними рушниками, свяченим на Богородиці зіллям, васильком, ругою, калиною.

Чому це так, чому не радимо нашу сільську хату заповняти якоюбудь міською латаниною? Бо така хата, то наша українська, господарська хата, а старі звичаї треба шанувати. Вона має вигляд наш, рідний та для сільського оточення найвідповідніший.

Свідома господиня, що шанує свою батьківську хату, гордиться нею! Вона стережеться як вогню того, щоб часом не засмітити її усяким міським сміттям, хоч би й воно коштувало дорогі гроші.

НАША НАРОДНЯ НОША.

Гарній, чисто утриманій, українській хаті відповідає й гарна, практична, здорова, народня ноша. Хіба є щось краще, як біла вишивана сорочка, коротка вигідна й гарна спідничка із запаскою, а до того корсетка, чи „лейбик” (яка де мода)? І чоловічі народні одяги таксамо гарні, сильні й вигідні. Не міняємо їх на міську тандиту! І не вживаймо також хоч би й народніх, та зате десь із дальших околиць занесених строїв та не вводім у нас якусь чудернацьку чужу „моду”. Вишукуймо взори давньої ноші таки у власному селі, в найближчій околиці і тримаймося, плекаймо її, шануймо, гордімся нею. Та ж усі чужинці не можуть нахвалитися нашої народньої ноші. вчені признають, що українська народня ноша

Шляхтянка

Полтавка

одна з найкращих у світі, тільки ми самі так часто легкодушно відрікаємося її та закидаємо добровільно. Хіба ж це не шкода тої краси, що помалу зникає? Якщо десь у підміській околиці вже її в цей час

Яворівка

Надністрианка

загалом їй не вживається, то кожна дівчина, кожна жінка повинна мати її бодай на неділю, на святочні виступи, концерти, вистави. Не вишукувати взорів далеких, незаних, а пошукати їх у власному селі.

Гуцулка

Бойкиня

може ще в скринях якої старенької бабуні. Селянська хата, селянська народня ноша --- це народня святість, наша гордість!

Лемкіня

ЖИТТЯ В УКРАЇНСЬКІЙ РОДИНІ.

В культурній, чистій, гарній українській хаті повинно й мусить бути культурне, гарне життя. Хай жінка-мати впливає на те, щоб рідня відносилася до себе культурно, чемно, звичливо. Перший приклад

того мусить дати господар, господиня, чоловік і жінка. Хай не буде між ними сварні, проклянів, що від зарані літ псують, затроюють душі молодого покоління. Вже раз мусимо викинути із свого слівника всякі простацькі матіркування, шляки, жолери й тим подібні гидкі вислови. І найближча рідня мусить навчитися вживати між собою слова: дякую, будь ласка і т. п. так, як це водиться скрізь між культурними членами родини.

Всі члени родини повинні жити між собою в згоді, взаємній пошані й любові. Хай господар, господиня шанують своїх старих батьків, дбають про них так, як вони колись дбали про своїх дітей, заки випроводили їх в люди. Свекор, свекруха теж мусять шанувати, не відбирати волі своїм невісткам, зятям, дочкам, синам. В потребі, в нещасті кожному членові родини належить від інших поміч. Той дух згоди, пошани, солідарности, що його плекатимемо в своїй родині, треба поширювати далше, на своїх односельчан, на весь український нарід.

В українському домі мусить панувати український дух, гарна українська мова, українська книжка, українська віра й стара українська чесність, гостинність, жертвенність. Українська хата не сміє знати облуди, підлоти, зради. Вона повинна й мусить дати народові й батьківщині нове тверде, завзяте, горде на своє українське походження покоління. Покоління в кожній годині чесне, незломне, готове до посяти.

НАШІ НАРОДНІ ЗВИЧАЇ Й ОБРЯДИ.

Українська господиня повинна у своїй родині старанно плекати давні, прадідівські народні обряди і звичаї. В її хаті під Великдень красять крашанки,

пишуть писанки за давніми старинними взорами свого села, своєї околиці. Вона пече паску, пахучу всяким корінням, хоч меншу, як давно, але так як колись прикрашену хрестиками, качориками, налагодить пасочок для дітей і бідних. Вона подбає про грудку гарно виробленого масла, плесканочку пахучого кминком сира й інші великодні присмаки і в кошеличку, прибраному барвінком, посвятить це все на цвинтарі коло церкви. Вона подбає про те, щоб її діти вміли на Великдень вивести коло церкви і старовинні забави, заспівати давніх прекрасних гагілок таких, що їх співали наші бабуні перед сотнями літ.

На Різдво зварить може менше страв, як це в її батьків бувало, але на Свят-вечір не буде бракувати наших традиційних страв: буракового борщику з крепликами, голубців з капусти, різного роду вареників, узвару цебто сушениць, а передусім давньої, предавньої куті: з пшениці, меду й маку.

Під білу скатертину на стіл не забуде підложити сіна, на пам'ятку, що й Матінка Божа стелила його під пелени Божому Дитяті. Сніп спілого збіжжя з побажаннями внесе й покладе на покутті господар так, як вносили й бажали його предки сотні літ тому...

Навчимося наших коляд старосвітських і підемо з ними в свята в село заколядувати, а зібрані датки передамо на народні потреби. Діти виправимо із зіркою, з вертепом, зложеном на давній лад, хай заколядують на свою шкільну бібліотечку. Буде в нас „трійця“, а в ній свічки з ярого воску. Засвіtimo їх при Святій вечері на Різдво й на Щедрий вечір і, прикрасивши васильком, барвінком, калиною, підемо в похіді на наше прекрасне Йорданське водосвяття. На „Спаса“, свято Переображення, дамо коло церкви посвятити плоди нашої землі — яблука, грушки, головки маку, кукурудзки й квіти.

Про це все будемо дбати й пам'ятати, бо те, що дістали ми колись від наших прабатьків, ненарушене повинні ми передати нашим дітям і внукам. А до наших предківських звичаїв додамо ще й нові, що прибувають нам із новим життям: святкуватимемо не тільки в читальні але й дома наші національні свята, великі роковини й пам'ятні дні. Ми не тільки причинимось до того, щоб ці свята якнайкраще пройшли в нашому селі, ми в той день спільно з нашими дітьми пригадаємо собі ці пам'ятні події цих великих людей, що їх пам'ять святкуємо, прочитаємо те, що пише з цього приводу часопис, купимо книжечку, коли вона з тої нагоди видана.

Якщо так житимемо, заховаємо свою мову, свої звичаї, свої пісні, свою ношу, то й свої й чужі пошанують нас, а діти, що вийдуть із такої хати, не відречуться ніколи своїх батьків, свого народу. Батьківський приклад, материнські науки, носитимуть вони в серці ціле життя, як забороло проти всіх покус, що намагались би звести їх із правої дороги.

ЖІНКА - МАТИ.

Життя й здоров'я дитини в руках матері.

Нема важнішого, святішого, більше відповідального обов'язку на світі, як матері супроти дитини. Бог дає дитячко матері, і від неї найбільше залежить здоров'я, а то й життя дитини. Та не тільки здоров'я. І це, чи буде з тієї дитини характерна, чесна людина, чи може ганьба й сором народу, це теж у великій мірі залежить від матері...

І не дивно. То вона, мати, кладе основи здоров'я тіла й душі своєї дитини, кладе їх на ціле життя. Мати дістає до рук маленьке, безпомічне створіння і вона власне своїм умілим шклуванням, своїми пер-

шими науками має забезпечити тілесне й душевне здоров'я майбутньої людини.

До цього важного обов'язку жіноцтво культурних країн підготовляється дуже поважно. Водиться там

Добра мати.

так, що молода дівчина, заки ще рішиться за когось вийти заміж, добре подумає над цим рішучим кроком: чи відповідає жених їй віком, чи він здоровий, якого роду, чи не чужого часом-народу, бо й це не ворожить щастя і спокою в дальшому житті ні їй,

жі дитині. Німецьке право просто забороняє одружуватися з такими, що обтяжені якоюсь дідичною, або заразливою недугою, що нею могли б подружки одне одного заразити. Мало того, дівчата культурних народів вже в господарських школах (а їх мусить перейти кожна дівчина) вчать, як обходитися з немовлятком, щоб воно виховалося здорове та дуже.

В цих школах підготовляються вони основно до цього почесного для кожної жінки завдання. Тимто й не дивно, що такі дівчата, коли повиходять потому заміж, не мають, як то в нас інколи молоді матері, клопоту ні з господарством, ні з дітьми.

І власне здоров'я вчать там зберігати, бо знають, що найбільше нещастя для родини — це хвора, немічна, безсильна мати.

Наслідки такого доброго підготування дівчат до поважного материнського обов'язку такі, що там на сотку немовлят вмирає всього кілька, а в нас, при легковаженні тої важної науки, вмирає декуди майже половина.

Це жах — і гріх!

А хіба ж і ці немовлята, що щасливим випадком остали при житті, все виховуються в нас здорові та сильні, як це повинно бути?

Вже в пеленках із браку чистоти, сонця, повітря і „вітамін” дитина не може добре розвиватися. Не тверднуть їй кості, вона дістає т. зв. англійську слабкість (кривуху), пізно дістає зубки, пізно стає на ніжки, а коли й стане, вони їй вигинаються, бо ще за слабкі. Згодом така дитина ніби „виходиться”, але здоров'я в неї підірване, часто вже на ціле життя. І старші діти не плакаються гарно, коли їх годувати тільки бараболею й капустою. Якщо мати не подбає, щоб дитині дати хоч пів літри денно повного, незбираного молока, не засіє в своєму городі всякої горо-

довини, ягід, овочів, а надто гримає дитину цілу зиму в хаті та ще за печею, то дитина виросте бліда, слабосила, як ця городовина серед буряну. Вона схлонна до всяких недуг, які її часто чіпляються і підривають здоров'я на весь вік.

ВИХОВАННЯ ДИТИНИ.

Виплекати, вигодувати дитину здорову, сильну — це важне, але це ще не все. І здоровий віл сильніший може від інших звірів. та що з того, коли розуму в нього нема. Тому людині не можна вдоволитися так, як худобі тільки повним жолобом і теплою стайнею. Людина мусить бути ще й чесна, характерна, розумна. корисна не лиш для себе й своїх найближчих, але й для громади, для батьківщини. А щоб вона така була, треба її до цього змалку приучувати, треба її виховувати.

І тут знову багато, дуже багато вимагається від матері. Вона ж перша вчителька своєї дитини, вона в очах малої дитини найважливіша, наймудріша, найліпша людина на світі. Те, що дитина в перших днях, в перших літах почує, навчиться від матері, це в неї не затреться, не забудеться в житті ніколи. це пам'ятатиме вона до смерті. Це не тільки доказано понад всякий сумнів наукою, але й само вже життя це потверджує. Вояки в годині смерті на полі бою кликали на поміч тільки Бога й маму, нікого більше. Затверділий грішник здержить свою руку від злочину, коли згадає, що тим закривавив би серце своєї доброї, чесної мамі.

Господь дає мамі дитинку невинну, чисту, повну віри в свою маму. Душа її, як та м'яка воскова табличка, а перші знаки, перші ривчки, якими попливуть дальші привички, дальші вчинки дитини, значить своїми словами, своїм приміром перша мати.

Це доказала наука, що якраз цілому характерові людини дає підставу цих перших кілька літ життя, заки дитина доросте до шкільного віку. Тому воно таке важне, таке конечне, щоб кожна мати здавала собі з цього справу, щоб старалася все найти час для рідної дитини, щоб на виховання дитини звернула вона разом із батьком якнайбільшу увагу.

Вже перший погляд дитини на українську обстанову рідної хати, на українські образи, на тризуб на стіні, і українська пісня над її колискою западають дитині, хоч і несвідомо, але зате глибоко в душу. І тому власне ще перед тим обстоювали ми при тім, щоб ця хата не була „чужа”. не була „ні-яка”, а своя, рідна, українська.

Але щоб виховати дитину на чесну, характерну людину треба, аби й самі батьки такі були. Не допоможуть слова, коли діла інші. Що значитимуть перестороги, щоб дитина не рушила чужого, не крала, як одночасно дозволимо їй щибати грушки в чужім саді, як самі випасаємо покрадьки траву в сусіда. воримося в чуже поле, тощо?

Що pomoже наука: Українець все дотримує слова, все робить, як обіцяє, коли самі кажемо дитині: „зараз прийду”, а згори знаємо, що вернемося аж під вечір, коли обіцяємо, як буде чемна, принести бублика, а навіть не думаємо зайти в кооперативу? Мамі жаль дитини, дурить, щоб не плакала? Хай радше плаче, ніж має переконатися, що й рідній мамі не можна вірити. В противнім випадку дитина зрозуміє, що вона теж може маму обдурити.

Що значить вчити дитину: „Мовчи, не виноси між люди того, що діється дома, не обмовляй інших”. — а рівночасно самій розповідати на право й на ліво, що бачила, а деколи й таке, чого не бачила й не чула, а тільки догадується.

Не треба теж дозволяти прискаржувати іншими і зараз летіти робити справу. Хай собі дитина сама дає раду, хай не дасться бити, хай теж не робить того, за що може бути бита.

Хай теж мама не викуплюється від праці над вихованням дитини залякуванням її та страшенням. Нині дитина боїться діда, завтра жандарма, коминяра, а далі виросте на підлогого труса, що тіні свої буде боятися.

І ще одно. Знають батьки, до якої мерзоти, до якого упідлення доводить горілка, а проте мають совість дозволяти дитині пити огиду, псують її власним злим прикладом.

Так у всім. Хочемо виховати дітей чесно, по-українськи, мусимо зачати від себе. Це всім тільки на добро вийде! Дитина, це наче відбиття в дзеркалі нашого образу, наших власних учинків. Стараймося, щоб той образ був чистий, як повинен бути.

Дитина невихована, лишена сама собі, псує злим прикладом власних батьків, іде в життя, як той подорожній без підпори через хитку кладку над глибокою водою. Переїде, як пощаститься, але найчастіше паде в провалля...

Яку поміч має мама в вихованні дітей?

Батьки (родичі) мають поміч у вихованні дітей у першу чергу в Дитячих Садках. Там учителька-садівничка навчає маленьких дітей молитись, співати, декламувати, там учить її признаватися й гордитися тим, що вона українська дитина.

Дальше віддають батьки дітей до школи, де вчить її письма й усього добра рідне, українське вчительство. Ці перші роки науки дуже важні, вони впливають потім на ціле життя, тому всюди треба домагатися рідної школи, а де її не може бути — вчити дитину дома.

Наука важніша від ґрунту, від маєтку, і тому страшну кривду роблять батьки дітям, коли легкодушно пускають їх у дальше життя без відповідної освіти. В цілому культурному світі людині без науки не можна рушитися. Без науки людина не може бути

Маленький „школярик”.

ні добрим господарем, ні ремісником, ні кращим робітником, не казати вже про інші вищі фахи. Тому батьки мусять допомогти дитині вчитися, мусять звільнити дитину від пашення худоби, від тяжчих господарських робіт, щоб дитина могла ходити до школи й пильно вчитись.

Не досить дитині скінчити народню школу. Власне той час від 14—18 літ в житті молоді є найвідповідніший до підготовки в своїм фаху. Коли в тому часі замість учитися, зачне дівчина, чи хлопець дівочити, чи парубочити, набиває собі голову дурницями, а до поважних обов'язків господаря, го-

єподині, матері, прийдуть до всім не підготовані. Тому навіть тоді, коли дитина має „тільки” лишитися на господарстві, треба в той час якнайбільше уможливити їй науку. Тут стануть нам у пригоді господарські школи, курси, практика в добрих господарів і т. п. Велику поміч дають молоді такі лекції Українського Освітнього Товариства як „Хліборобський Вишкіл Молоді”, курінь молоді, що можуть і повинні бути в кожному селі. До них треба позаяписувати дітей і хлопців і дівчат зараз по скінченні сільської школи, коли вже ніяк не можемо вислати їх на дальшу науку до відповідних шкіл.

По при науку дітей старші теж не повинні лишатися позаду. Навіть діти інакше відносяться до таких батьків, що беруть участь у громадському житті, цікавляться всім, читають, вчать; що не здержують дітей своїх від науки, від культурних розваг, а навпаки, ще їх до того заохочують. Старші добувають науку в Українському Освітнім Товаристві УОТ, жінки в Жіночих Секціях при УОТ, на різних курсах і викладах. Та про це обширніше далі.

ЖІНКА В ГРОМАДІ.

Ця ділянка життя майже не цікавить жінок. Вони привикли залишати громадські справи для чоловіків. А шкода. Як у родині, як у господарстві мусить сказати своє важне слово, дати свою співпрацю жінка-господиня, так само й у громадських справах жінка мусить виповісти своє слово. Чи ж вона, господиня, не відповідає за все, що діється в селі, громаді, так само, як і її чоловік? Отже й не повинно їй бути байдуже, чи є в селі кооператива, молочарня, громадська каса, а як вони вже є, то чи гарно розвиваються. Жіноцтво в першу чергу мусить за них по-

дбати. Воно мусить довести до того, щоб усі закупа робити тільки в кооперативі, молоко продавати в своїй молочарні, гроші не переховувати за образом, чи в скрині, тільки вкладати до каси. Не повинно бути байдуже жіноцтву, чи в селі є Українське Освітнє Товариство, „Сільський Господар” чи ін. Жінки своїм членством, своєю працею найбільше можуть причинитися до їх розвитку. Не повинно так бути, як це у нас водиться, що доки дівчина ще заміж не вийде, то загляне між людей, візьме участь у хорі, виставі, тощо. Коли ж повінчається, тільки й бачили її. Ніде й носа не покаже. А це дуже зле. Власне тоді трохи вже підучена спільно з чоловіком повинна старатися якнайбільше в усім брати участь, користати з усіх нагод, щоб дати із себе щось громаді, і самій не одного доброго навчитися.

Не може бути байдуже господарям-матерям, чи є в селі українська школа, чи ця школа й учительство мають добре приміщення, опал, чи це учительство, що дає науку старшим і дітям, має змогу де по людському й не дорого мешкати, чи врешті люди пособляють йому? Хто ж допоможе свому учительству, як не вони, господині? І доживлювання діток у школі, і про заложення й ведення Дитячого Садку теж матері подбають, та ще й допомогу від громади, від кооперативи вистараються. Матерей мусить теж журити, хто й чого буде вчити їхніх дітей по скінченні народньої школи. Мусить упоминатися в Українськiм Освітнiм Товариствi та в „Сільському Господарі” про „Вишкіл Хліборобської Молоді”, про фахово-господарську школу й курси в селі.

І про своє здоров'я жінка - господиня мусить пам'ятати. Домагатися треба, щоб громада постаралася, щоб у селі була вишколена повитуха. Хай не збавляють здоров'я, а то й життя матері й немовляти

темні, забобонні „бабки”. Село повинно вислати на курс для повітух відповідну, тямущу жінку з громади, а громада повинна допомогти їй покрити кошт науки, а то й вислати на власний кошт.

Господині повинні в громаді домагатися, щоб повикопували в селі здорові, глибокі криниці, понаправляли дороги, зробили здовж вулиць хідники, щоб побудували громадські купальні. Це все й ще не одне багато причинилося б до поправи здоров'я, села. А кому ж більше, як не жінкам-матерям повинно на цьому залежати? Тимто й навіть і на такі речі треба звернути увагу, чи всі таблиці, всі розпорядки, написи є теж в українській мові. Може чоловікам це байдуже, може забули про те, тому жіноцтво мусить пригадати, щоб наше село мало український характер.

Багато може громада, а ця громада, то не тільки самі чоловіки, самі мужчини. Це теж жінки, господині, і коли в громаді не порядки, то за це можна винуватити не лише самих чоловіків, але й усе село, цебто так само й жіноцтво.

ЖІНКА ГОСПОДИНЯ.

Це тільки в давній Польщі вважали селян-господарів чи господині за „хлопа”, за щось нижче, просте. Тимчасом скрізь по всіх культурних країнах селяни в належній пошані. І не дивно, бо село це фабрика харчевих витворів, не тільки тих, які в ній працюють, але й для міста, армії і для всіх. Крім цього село дає державі найбільше молоді, дітей і сільські діти всюди в культурних народів найкращі, найздоровіші тілом і духом.

Німецькі, швайцарські, данські селяни, — це найповажніші громадяни в державі. З ними радяться,

чужляться і вважають їх за рівних всім інтелігентам. Там господарі й господині знають собі ціну, не дадуть себе леда кому обидити. Але там, щоправда, господар знає ціну освіти й кінчає не тільки сільську школу та фахову господарську, але ще й нерідко переходить науку в народньому університеті. Коли ж хто не має змоги кілька років посвятити такій загальній освіті, той користує ще з курсів, викладів, що їх улажують для села зимою, доповнює постійно своє знання читанням добрих книжок і врешті самоосвітою. З таким господарем чи господинею культурних країн варто поговорити. Інакше і там селянин не здобув би належної собі уваги, не здобув би голосу в державі, не поправив би своєї долі.

Чи ми можемо дорівняти й під тим оглядом тим народам?

Можемо! Треба тільки того хотіти. А хотіти мусимо. Діти наші можуть і мусять вчитися далше. Мусять ходити до господарських, до фахових, а то й до високих шкіл. Але й старші мусять постійно доповняти своє знання хоч би й дорогою самоосвіти, чи теж користати з науки по власних організаціях.

Ми вже згадували, які великі завдання має перед собою жінка в родині, жінка-мати, громадянка. То й не дивно, що маючи такі великі завдання, мусить до них відповідно підготувитися. І тому власне не від речі буде пригадати, що треба господині передусім знати й уміти.

Господиня повинна добре і здорово варити, удержувати лад, чистоту в хаті, а врешті мусить визнаватися в усіх ділянках домашнього, а також і загального господарства.

ДОБРЕ І ЗДОРОВО ВАРИТИ — ЦЕ ОБОВ'ЯЗОК ГОСПОДИНІ.

Добре, вміле підбрання й приладження харчів — це дуже важна річ. Це здорова родини. Як цього господиня не вміє, як злегковажить собі цю справу, то ані не виплекає здорових дітей, ані старші в її

Курс куховарства.

хаті не будуть мати сил, здорова до праці. Наука в справах відживи стоїть сьогодні дуже високо. Вчені й лікарі повідкривали давно незнані прикмети різних рослин та овочів. Знають, яку вартість вони мають, знають теж, яка вартість молока, сира, масла, яєць, мяса в правильному відживлюванні. Наука новітнього куховарства вчить так оті харчі добирати, що без шкоди для здоров'я можемо одні одними заступати і доповнювати. А це знову дає людському

організові здоров'я, силу й відпорність, дає те, чого не може дати невміло підібрана, хоч би й найдорощча їжа. Найцінніша, найздоровіша пожива, як це виказала наука, це вміло зварена, або й сира; але відповідно приправлена городовина, овочі й ягоди. Не даром такі маси городовини плекають підмиські огородники. Редьки, салати, шпінату, моркви, помідорів, каляфіорів та всяких овочів і ягід просто годі настачити містові.

Дивне тільки, що не вживає цього саме село, хоч сільська господиня скорше, краще від усіх могла б мати це добро з власного городу. Наслідки цього такі, що люди в місті здоровіші, сильніші, як на селі, хоч повинно бути якраз навпаки.

КОЛО КОЖНОЇ ХАТИ ГОРОД І САДОК.

Щоб мати з чого ці всі нові страви варити, кожна господиня мусить заложити собі гарний город, ягідник і садок і то не тільки для власного вжитку, але й на продаж. Городовина, овочі й ягоди доброї якості і добре, своєчасно виплекані мають високу ціну. А плекати городовину, щоб добре вдалася і приносила якнайбільше користі — це теж не легко. Кожна городовина потребує іншого догноєння, іншого часу сіяння, садження, плекання. Цього всього господиня мусить основно вчитися.

Джерело неохоти закладати по селах сади й городи лежить у тім, що господарі й господині беруться до того ціла, не маючи до цього відповідної підготовки. Потому й нарікають, що, мовляв, у них це, чи те не вдається, коли тимчасом причина невдачі якраз у тому, що заки візьмемося до будьякого діла, мусимо до нього відповідно підготувитися. Треба наперед навчитися, а все піде краще.

ЛАД, ЧИСТОТА, ПОРЯДОК — ЦЕ ПОЛОВИНА ЗДОРОВ'Я.

Лад, чистота, порядок це не тільки здоров'я, але й спокій та культурне взаємовідношення в родині. Чи можна уявити собі, щоб там, де хата пахне чистотою, де господиня і на щодень чистенька, порядно зачесана, чепурненька, де діти в чистій, відповідній, хоч би й бідненькій одежині, з чистими голівками, де й із свічкою не знайдеш нічого поганого, де жінка дбає і про культурний одяг і вигляд чоловіка, щоб там власне, в тій хаті лунали прокляти, погані слова, щоб там одне до одного не обізвався культурно, чемно, а з вічною грубою лайкою? Трудно уявити собі це, а хоч би спочатку не все нараз змінилося, то згодом, при добрій волі й терпеливості господині-матері, такі це дасться змінити, викоринити. Це вже доказана річ, що чиста одіж, чисте тіло, чиста обстановка, впливають і на краще душевне почування людини. Бо одно з одним іде впарі.

ЯК ЖЕ ВДЕРЖАТИ ЛАД І ЧИСТОТУ В ХАТІ?

Хата української господині мусить бути бодай двічі до року вибілена, основно кілька разів вичищена, випрятана. Віконця в ній повинні бути все чисті, увечір позаслонювані вишитими полотенцями-заслонами. Підлога (земляні долівки мусять зникнути!) щоднини чисто на вогко заметена, двічі в тиждень вимита. Ніхто не сміє увійти в хату з болотом, порохами на обуві. На очищення її є шкрябачка перед хатою, є витирачка до обуві в сінях перед порогом. Витирачку виплетуть нам діти з соломи. Ніхто не сміє плюнути на підлогу, не сміє наробити

пороху, насміятися, а насмітять, тоді нехай і сам попряче. До цього треба всіх привчити.

Все в хаті має своє місце, все просто з рук маю друє на свій кілочок, на свою поличку, чи де там. Господиня сама не пряче за кожним цілу днину. Ні, вона навчить дітей, чоловіка, щоб не розкидали, не насмічували, щоб за собою попрятали. Тоді лад, порядок, сам робиться. Чиста, гарно вивітрена постіль, переміна денної одежі на нічну, білля перед сном, основне вечірнє миття, окрема постіль для кожного, дасть у вивітрений навіч кімнаті здоровий, кріпкий сон, що зміцнює тіло й душу людини.

Чисте тіло, чиста голова — це ознака культурності людини, це її здоров'я. Тому й у новітньої господині мусить бути куток до миття, де б за заслоною, в великій мидниці можна було теплою водою й милом вмитися до пояса, а часом то й змити ціле тіло. Раз на тиждень, а найменше двічі в місяць уладить господиня домашнім, тобто собі, дітям, та старшим купіль. На це не конечне окреме уладження. Заки до цього в нас дійде, можна порадити собі в той спосіб, що одне стає в велику балію, чи широкий цебер, а друге поливає його теплою водою з коновочки з ситком до підливання. Кусень мила і чистий свого виробу кусень полотенця допоможе основно вмитися. На цю купіль куток у пральні, чи алькірику мусить знайтися.

Чиста хата серед брудного, засміченого, забур'яненого подвіря, виглядає, як молода — боса і в вірку. Тому подвірячко коло селянської хати мусить бути чисте, огорожа рівна, ціла, гній у гноївні, сміття на компостовій купі, виходок чистий, обсаджений високими кущами. Замість бурянів та кропив коло хати гарна городовина і бодай невеличкий квітничок. Скажіть самі, чи так, як це ми змалювали. №

буде всім приємніше, гарніше жити, як у задусі, неладі, бруді, болоті, як це ще подекуди нажаль по наших селах буває?

Господарка мусить оплачуватися.

Щоб господарка оплачувалася і приносила прибутки замість утрати, треба на цих справах розумітися, треба вміти кожний час, кожну нагоду й кожну річ використати, вміти її добре виконати. От нпр. люди переконалися, що дрібна, городова, подвіряна господарка приносить куди більше користі, як польова, збіжева (воєнний час має свої окремі права); що пів морга добре управленої городовини більше дасть доходу, як два морги збіжжя. Переконалися, що морг паші для корови (люцерна, буряк і т. п.) дасть більше хісна через побільшення молочності корови, як двічі-тричі стільки поля під управою збіжжя. Переконалися врешті, що добрий город, садок, що доброї породи кури, расові крілики, скоро ростучі свинки та одна добра корова можуть дати добре, достатнє життя й малоземельним господарям.

Яку ж користь винесли з тої науки добрі господарі, господині? Закладають сади, городи, будують модерні курники, впроваджують нові породи расових тварин, а то й уліпшують свої і вчать, як коло того всього вміло працювати. Господині, як у тій фабриці, перероблюють лен, коноплі, вовну на полотна, сукна: збіжжя, паші наче через фабрику переходять через курники, хліви, обори. Господині позбуваються старих дармоїдів-курей, непоплатну в годівлі породу свиней, дві-три дармоїди-корови міняють на одну добру, викорчовують дички з саду, а зате насаджують добру садовину, словом, зачинають господарку на нових основах, але й, відомо, при новому знанні. Наслідки: поправа господарства, поправа умови життя, поправа здоров'я й самопочування родини.

Цього всього мусимо навчитися й ми, українські господині, так, як вчать ся цього всі господині культурних, освічених народів. Чи то ми гірші? Ані трохи. Вже в часі попередньої світової війни показали наші жінки, що зуміють. А сьогодні, чи кожної днини не мусить господиня доказувати чудес, щоб це все, що на її голові, якое до ладу довести? А коли ще навчиться всі господарські й домашні справи залагоджувати краще, вміло, скоро, коли поділить собі час і працю, коли використає їх зручно, коли постарается за помічні господарські знаряди, все піде скорше, краще. А коли ще й роботу розложить справедливо й на себе й на чоловіка та дітей, бо в нинішніх часах нема роботи „бабської” чи „чоловічої”, є тільки робота господарська, тоді й час, і хист, і сприт знайдеться. Тоді не тільки жінкам, але й цілим родинам, цілому народові краще заживеться.

Тільки треба хотіти, тільки не сидіти в запічку, не казати: „Та де це для мене?” Ні, власне, що для вас, для нас всіх, як тільки схочемо!

В ОРГАНІЗАЦІЇ СИЛА.

Де можна довідатися, навчитися того всього, що сьогоднішній українці, сільській господині-матері треба знати?

Кожна дівчина, доки вона вільна від важких обов'язків матері-господині повинна до цих обов'язків підготуватися. Для цього для дівчат є школи домашнього господарства, господинські школи та господарські доповняльні курси, а повинен бути в кожному селі Хліборобський Вишкіл Молоді (ХВМ). Це наша молодь повинна обов'язково використати.

Дальшою великою допомогою в житті кожної людини є організація. Не тільки господарі але й го-

сподні повинні належати і брати чинну участь в Українському Освітнім Товаристві (УОТ), повинні бути членами кооперативи, а також членами своєї

Лемкині перед читальню.

станової організації „Сільський Господар”. Молодь гуртується то в ХВМ, то в інших організаціях, призначених окремо для молоді. В організації легше поповнювати собі свої знання, свій господарський, громадський, а то й збагачувати життєвий досвід. Крім цього організація дає силу й повагу. Організо-

вано легше впроваджувати корисні новини в життя. От нпр. розумні, свідомі господарі й господині борються з уживанням алкоголю, з питтям „палюнки”, горівки, „шпірітайки”, „крапки”, чи як там ще цю погань звать. Але це не легко. Люди, що не розуміють, яку кривду роблять самі собі, вживаючи цих отруй, висміють таких господарів, що не будуть придержуватися цього поганого звичаю та ще й назвуть скупарями. Але якже інакше буде виглядати справа, коли господарі скажуть своїм гостям: „Вибачте, ми в нашій організації, довідавшись про шкідливість алкоголю, рішили його не вживати і своїм гостям не подавати. Замість алкоголю подадуть наші господині здорові безалкогольні напитки”. З цієї нагоди можна теж, як це було в звичаю в Західній Україні, зложити даток на народні чи освітні потреби.

Тоді вже позамикаються уста невдоволеним паницям. Із організації, з організованої громади годі а то й небезпечно насміхатися...

Або хочемо щось нового, важного девідатися в справах плекання здоров'я, господарства, чи загальноосвітніх. — Чи до кожного з нас зокрема схоче їхати лікар, інженер-агроном чи хто інший, щоб нас, чого треба, навчити? Ні, бо на це нема в них часу ані змоги. Зате дуже радо приїдуть вони до села на запросини організації. Тоді зійдуться всі члени, вислухають їх наук, та тоді вже відважно беруться до впровадження цієї чи іншої новини.

І в громадських справах організація — то сила. Чи то домагатися належних прав, чи боронитися від кривди, чи сповняти свої національні обов'язки, так найкраще організовано, спільно, всі разом. Тоді одні одних підтримають, допоможуть, у потребі оборо-

в'ять. І культурні розваги і нагоду зійтися, поради-тися, дає нам організація.

В організації людина як той прут у вязці, набирає сили, не дається зломати.

Жінки є такими самими членами нації як і мужчини. а крім цього мають ще свої дуже важні окремі господарські та родинні обов'язки, тому й жінки не повинні лишатися поза цілим організованим життям. Вони не тільки повинні вписатися до організації, але й повинні в них працювати. Господині всюди повинні мати своє місце, своє слово. Для цих справ, що вимагають окремих поучень чи то з ділянки господарської, чи плекання здоров'я, виховання дітей і т. п. Жіноцтво має змогу творити в Українськiм Освітнiм Товариствi свої Жіночі Секції, в яких легше їм буде отримати цю науку. Крім цього жінки наберуть в своєму тіснішому кружку більше відваги і вправи та громадського вишколу, щоб могли справніше і сміливіше виконувати свої громадські обов'язки.

Поради, як повести роботу в Жіночих Секціях, подаємо даліше.

ЯК ОСНУВАТИ СЕКЦІЮ.

Щоб оснувати Жіночу Секцію, треба в першу чергу вписатися в члени тієї організації, в якій рямах хочемо розвести свою працю, створити відповідний гурт. Щоб у секції можна повести гарно працю, треба назначити провідницю, а вона за порадою членів підбере собі відповідні помічні сили. Щоб утворити Жін. Секцію треба щонайменше 10—15 жінок та дорослих дівчат.

Кожна Секція має обов'язок пристосуватися до завдань, які має Українське Освітнє Товариство,

співпрацювати з ним та виконувати його статутіві завдання, а в першу чергу: приєднувати членів до своєї організації, працювати над факвою й загальною освітою своїх членів, старатися, щоб члени Секції були свідомими, слухняними і діяльними членами своєї Нації. Огортати опікою своїх членів, давати їм поміч та пораду. Співпрацювати з усіми іншими українськими установами, та користати з їх корисної діяльності.

Щоб у Секції був лад і відповідальність за працю як перед своїми членами, так і проводом У. О. Т., мусить бути добрий провід Секції. Теперішня організаційна система визнає провід назначений повітовим проводом організації згори та затверджений Центральним Проводом. Давніше вибирали провід члени явним чи тайним голосуванням. Але чи вибираємо сами, чи піддаємо думку кому дати провід в нашій Секції, все до тієї справи треба підходити дуже поважно й уважно, бо провідниця має дуже великі й важні завдання, вона ж відповідає за добре й правильне ведення праці в Секції, заступає Секцію назовні перед громадою, кермує працею й цілим життям у її нутрі. Тимто й не дивно, що з уваги на обовязки й відповідальність, мусить це бути людина поважна, чесна, характерна, свідома, словом така, щоб її люди не тільки поважали, але й любили. Це мусить бути людина, що не має особистих ворогів, необмовна, згідлива. В неї теж мусить найтися на все стільки часу, щоб скликати сходуни, наради, зібрання, проводити ними, стежити за тим, яку працю можна й треба повести в Секції, кого запросити до неї, як зацікавити, заохотити членів до праці, як претягнути жіноцтво до Секції і т. п. Словом, провідниця, це душа Секції.

Для кращого виконування завдань Секції, про-

відниця може й повинна підібрати собі співробітницю, а саме:

- 1) заступницю голови (провідницю).
- 2) писарку (секретарку),
- 3) господиню,
- 4) і ще одного члена до всяких інших доручень.

Цьому членові можна доручити вести записки доходів і видатків Секції, цебто обовязки скарбнички. Отже разом п'ять осіб.

Заступниця голови заступає голову в разі, якщо ця була б перешкоджена в своїй праці, може теж взяти на себе крім того ще іншу ділянку праці, нпр. завідувати підручною бібліотекою Жіночої Секції, якщо таку бібліотеку треба і можна вилучити з загальної бібліотеки У. О. Т. Важну теж і відповідальну працю має в кожній організації секретар чи, як у нашій Секції, секретарка (писарка). Вона разом з провідницею укладає пляни праці, укладає „порядок дня“, тобто програму кожних сходинок. В часі сходинок вона записує над чим радили, що вирішили зн. пише „протоколи“, пише запрошення, повідомлення, відписує на листи, що приходять до Секції і т. п. Секретаркою повинна бути людина молода, рухлива, найкраще така, що недавно скінчила науку в школі, бо така в грамоті найбільше вправна.

Хоч Секція не є окремим, самостійним товариством, однак без своїх фондів, не обійдеться. Добувається їх з добровільних датків своїх членів на цілі Секції, а також різними імпрезами (цебто виставами, вечірками, буфетами і т. п.). Жіноча Секція може теж заробляти спільним плеканням городовини чи іншими господарськими способами, веденими сміливо в користь своєї Секції. Скарбничка повинна дбати, щоб каса Секції не світила пусткою. Вона дбає про збірку вкладок і піддає спосіб, в який можна було б

роздобути гроші на потреби Секції. Обов'язком скарбнички є точно записувати в окремій книжці всі видатки й прибутки, мати на кожний видаток окремий квиток (рахунок) і старанно його берегти словом, вести в порядку всякі записки. Скарбничка мусить бути метка, смілива, підприємлива, а найважливіше — чесна.

Якщо У. О. Т. має у загальній бібліотеці багато книжок, що змістом своїм торкаються тільки жіноцтва — такі книжки можна вилучити в підручну бібліотеку Жіночої Секції. Тоді такою бібліотекою завідує окрема бібліотекарка. На бібліотекарку надається передусім така жінка чи дівчина, що сама любить читати, що цікавиться книжкою. Її завданням не тільки заложити відповідну для членів бібліотеки для Секції, найрадше як відділ у загальній бібліотеці У. О. Т., але постійно її доповняти новими книжками та зберігати в ній зразковий порядок. Її обов'язком заохочувати членів читати оті книжки та часописи, що їх постарала до бібліотеки. Вона теж повинна вміти порадижити членам відповідно до віку, а також до їх потреб, які їм книжки в першу чергу прочитати. Бо їй відомо, інші книжки цікавитимуть дівчину, інші молоду маму, що ще не знає, як обходитись із дитиною, а інші знову старшу господиню. Тимто й добра бібліотекарка, знаючи про речі, що цікавитимуть в даному часі її читачок, усе старається попідбирати їм такі книжки, що їх найбільше цікавитимуть. В цей спосіб може заохотити до друкованого слова неодну жінку та дівчину, якій досі ця справа була зовсім байдужа. Це не так важко, бо ж книжки до бібліотеки звичайно прибувають помалу й бібліотекарка має час із ними познайомитися.

Господиня повинна дбати про домівку Секції, про лад у ній й вигоду, світло, опал, а то й про красу,

гарне уладження домівки. Це ж відомо, що інакше будуть почуватися члени в домівці чистенькій, гарно прикрашеній, ясній, теплій, а інакше в бруді, холоді, неладі. До такої домівки не притягнемо нікого.

Тепер, коли знаємо, які обов'язки має кожна із членів проводу, будемо старатися, щоб найшлися там члени, які б до цього найкраще надавалися. Часто, а передусім у самих початках організованої праці, на провідницю Секції назначується когось із місцевої інтелігенції: місцеву учительку, або дружину вчителя чи священника, або кого іншого. Тоді на заступницю її треба конечно назначити якусь поважну господиню на те, щоб вона при цій провідниці навчилася згодом вести самостійно Секцію. Тимто було б на правду небажане, а то й подекуди навіть шкідливе, щоб увесь тягар праці падав на плечі самої провідниці-інтелігентки. Навпаки, вона повинна тільки допомогти членам-господиням втягнутися до праці, навчити їх самостійно вести працю в Секції, давати собі раду. Бо й відомо, учительки чи іншої інтелігентки може часом в селі й не стати, а тоді праця в нашій Секції не повинна припинятись. А щоб таке могло бути, сільське жіноцтво мусить завчасу навчитися самостійно вести працю в товаристві.

Провід назначується на довший час, тому на правду треба добре застановитися, кого на це відповідальне місце призначити, щоб від початків існування Секції праця її пішла правильним шляхом, щоб Секція не була тільки на папері, але щоб на правду сповняла в селі відразу своє почесне завдання.

Коли хочемо оснувати в селі при УОТ Жіночу Секцію, то мусимо взяти під увагу такі речі: чи буде там з ким працювати, а також порозумітися з Окружною Жіночою Секцією. Коли ці дві справи поладна-

емо, в умовлений проводом день скликаємо ширші сходи. В них повинні взяти участь ці жінки, що вже вписалися в члени УОТ, як і ці, що могли б і повинні вписатися. Делегатка з Окружної Жіночої Секції, або хтось із поважного місцевого громадянства заєє зібраним користь й ціль такої організації жінок, обовязки й завдання, які стоять перед господарями, матерями, громадянками своєї Нації, й заохотить привних вписатися в члени Українського Освітнього Товариства, утворити собі свою Жіночу Секцію, щоб краще сповняти свої громадські, господарські й родинні обовязки. На таких сходах голова У.О.Т. (чи „Сільського Господаря”) в порозумінні з місцевими чільними громадянками назначує провідницю Секції, а ця знову для кращої праці підбирає собі помічні сили. Відтак повітова організація всіх їх затвердує. Обговорюється зразу вже й справу добровільних датків на розбудову праці Секції, намічується плян праці і т. п.

Щоб усі ці наради йшли за порядком і щоб нічого не забулося, намічується „порядок дня”, ще його скликаючі сходи повинні придержуватися. Ось як виглядає приблизно порядок дня перших засновних сходи:

1. Відкриття сходи, --- доконує його голова У.О.Т. (чи „Сільського Господаря”).
2. Слово делегатки, або когось із місцевих поважних громадинок чи громадян.
3. Вписи в члени організації.
4. Намічення проводу.
5. Намічення пляну праці.
6. Ухвалення висоти добровільної вкладки.
7. Внески й запити.
8. Закриття сходи.

Після закінчення перших ширших сходин, ново-
назначений провід Секції повинен залишитися на
коротке засідання, щоб розділити поміж себе обо-
в'язки, які хто має взяти на себе, назначити собі день
і годину чергових сходин. Найкраще відразу намі-
тити собі на цілий час свого урядування сталі дні
й години сходин проводу. Над цим який день і яка
пора найкраще відповідає членам, треба добре за-
становитися, щоб усі мали час прийти. Коли ж вже
те, по застанові членів проводу, намічено, так тоді
не треба про це на будуче забувати, і треба прихо-
дити точно, без найменшого навіть опізнення! Провід
Секції мусить бути для всіх членів прикладом
точности, обов'язковости, згідливости, бо тільки тоді
зможуть якраз цього всього навчити своїх членів.
Якщо б якась із членів проводу з дуже важних при-
чин не могла взяти участі в котрімсь засіданні, тоді
вона обов'язана про це повідомити голову (провід-
ницю), чи секретарку, а не наражувати всіх інших
членів проводу, щоб на неї надаремно вичікували.
Якщо б члени проводу самі легковажили свої обо-
в'язки, тоді Секція не була б здібна до ніякої роботи,
бо ж все, що робиться в організації, треба насампе-
ред добре обдумати, а тоді спільно, цілим проводом,
а бодай більшістю його, вирішити.

ОБОВ'ЯЗКИ ЧЛЕНІВ.

Перший, найважніший обов'язок кожного члена
— брати участь у всіх, що уладжує його організація,
а саме: приходити на всі сходини, анкети, наради,
користати з кожної нагоди, щоб чогось навчитися,
тобто брати участь у всіх показах, курсах, конкур-
сах і т. п. Те, чого навчилися, чого довідалися, треба
використувати, заводити в себе дома. Тільки таким

способом можемо мати користь із науки. Коли ж члени не будуть того робити, то все будуть стояти на місці, ніщо в них ні в господарстві, ні дома на краще не зміниться. Не треба малими труднощами знеохочуватися, не казати зараз: в мене це не дасться зробити, на це не маю часу, не маю грошей, або боюся того, що „люди скажуть”, або ще гірше, слухати відраджування різних заздрісних „приятелів”. Краще слухати розумних людей. Коли є добра воля, все дасться зробити! Ніхто не радить ані не вимагає річей неможливих. Коли можуть це зробити інші господині, коли інші люди переконалися, що це добре, корисне, то чому тільки в нас не може таке бути? Треба вірити в свої сили, не йти все на останку. Радше вказувати іншим дорогу!

Обов'язок членів помагати в цілій праці свому прововоді. Якщо дістанемо доручення полагодити якусь справу, або виконати якусь працю, чогось припилювати, або зобов'яжемося щось зробити, то треба це совісно, якнайкраще виконати, а не так, як то в нас часто буває: обіцяти і не зробити.

До обов'язків добрих членів належить точність. Культурна людина не спізнюється на сходини, засідання, виставу чи взагалі там, де обіцяла прийти, або де її запрошено. Ми, жінки, замало маємо часу, щоб марнувати його на спізнення. Жіноча організація мусить перша зірвати з тими некультурними звичками і завести дома і в організації точність. Провід Секції заповість сходини, чи відчит на 5-ту, чи 6-ту годину, то заки ще годинник покаже оту годину, всі члени повинні вже бути на місці. Тоді всяка наша праця займе нам куди менше часу, як тоді, коли приходить ся годинами на „пізних Іванів” вичікувати!

Коли всі члени проводу будуть точно сходитися

і т. д., потягнуть за собою інших і доконають тим вже великого, культурного діла.

Вистерігайтеся в своїй організації всяких непорозумінь, сварок, обмов. Не розносіть поміж люди того, що говорить на сходинах, нарадах, що діється в товаристві. Не тільки не годиться самій обмовляти своїх товаришок, але й не дозволюмо й другим сказати про них лихого слова. Про добру славу своєї провідниці, своєї організації — треба дбати як про свою власну. Тоді всі люди будуть нашу організацію шанувати, кожна жінка, кожна дівчина буде вважати собі за честь, коли її приймуть туди в члени.

До обов'язків добрих членів належить теж взаємна допомога. В першу чергу в недужі, в нещасті повинні одні одним помагати. Коли хтось із членів захворіє, а дома нема кому її виручити в роботі, товаришки-сусідки допоможуть їй, щоб могла спокійно полежати, прийти до здоров'я. Коли жінка по злогах зараз другої чи третьої днини мусить вставати і йти до праці, нищить собі здоров'я на ціле життя. Тому добрі товаришки не повинні допустити до цього.

Важна є теж поміч господарська. Члени одні одним допоможуть зробити якусь важну, пильну роботу, поділяться добрим насінням, гарними квітками, розсадою, поділяться своїм досвідом, дадуть припис на добру страву і т. д. Тому все памятаймо, що жити в згоді, в доброзичливості із своєю родиною, односельчанами-сусідами, взаємно помагати собі, постояти за себе — це не заслуга, а святий обов'язок, доказ громадської виробленості. Коли хтось цього не виповняє, не є добрий українець чи українка. Не може йому, щоб навіть себе помалював на жовто-блакитно, щоб на грудях і в хаті повісив тризуба і на весь голос кликав „Слава Україні”. Коли хтось не буде чесний, характерний, згідливий, готовий

стати до помочі, того не можна назвати добрим, свідомим українцем чи українкою.

Члени Секції повинні не тільки користуватися бібліотекою свого Товариства, випозичати, читати книжки, але й творити власні домашні (родинні) бібліотечки, передплачувати українські часописи. І тут може бути взаємна допомога. Одна господиня передплачує часопис загального змісту, друга господарського, третя жіночий, а опісля позичають собі, читають чергою.

Не забуваймо, що дуже важкий громадський обов'язок — це точне вплачування членських вкладок до організації. Так само як у господарстві ніяка робота неможлива без грошей, так теж члени нації обов'язані причинятися до того, щоб національна робота мала змогу гарно розвиватися. Жіноча Секція теж має свої потреби для посилення своєї праці, тому члени повинні їй у тому якнайбільше допомагати. На що зуживає Жіноча Секція свої фонди, подаємо далі в окремому уступі.

Що обов'язком члена Жін. Секції, як і кожної українки й українця є все і всюди говорити своєю рідною, українською мовою, ходити тільки до своєї церкви, брати участь у всіх національних святах, помагати у кожній чесній, народній роботі, цього хіба не треба нагадувати. Це розуміється само собою. Обов'язком чесної, свідомої українки є все і всюди пам'ятати, що вона українка, що цілим своїм поведінням, своїм цілим життям має приносити честь і користь своїй нації, що має любити та дорожити всім своїм рідним, а боротися із усім тим, що приносить шкоду нації.

Наприкінці треба додати, що члена, який приносить своєю поведінкою ганьбу своїй нації, що взагалі допустить якогонебудь ганебного вчинку,

виключається з членства. Одначе цього не може зробити сама Секція. Це всесторонно мусить розважити провід Українського Освітнього Т-ва, який, по провіренні й висвітленні цілої правди, справу вирішить.

ЗАПИСКИ (ДІЛОВОДСТВО) СЕКЦІЇ.

Для порядку й справности праці, Секція повинна вести в найбільшому порядку свої записки, завести собі книги. Які це мають бути книги?

2. Денник сходин і занять (протокольна книга).
1. Спис членів (членська книга).
3. Записки приходів і розходів (касова книга).
4. Виказ своїх надбань і т. п. (денник праці).

Спис членів (членська книга).

В цій книзі, чи зшитку присвячуємо кожному членові окрему картку, на якій угорі пишемо його імя й прізвище і дату, коли вступив до товариства. На картках тих записуємо теж дату та висоту датку, що його зложив член на цілі своєї Секції.

Денник сходин і занять (протокольна книга).

Ці записки веде секретарка Секції. В них записує звіт з кожних сходин і нарад проведу Секції. Вписує „порядок дня”, що його укладається на кожні сходи́ни, записує хто був приявний на сходи́нах, та всі постанови, що запа́ли на таких сходи́нах проведу в часі наради на окре́мій карто́чці. Для пам’яті й порядку ці записки підпише провідниця й секретарка.

Ось зразок таких записок (протоколу):

Записки із сходин проведу Жіночої Секції в У. О. Т. чи при крўжку С. Г. в селі Н..., що відбулися дня р. . . . в домівці Секції.

1. Відчитання й прийняття „порядку дня”.
2. Відчитання записок з попередніх сходин.

3. Справа найближчих ширших сходин членів Секції.
 4. Обговорення справи показів куховарських.
 5. Внески і запити.
-

До точки 1: Сходини відкрила провідниця Секції в приявності . . . членів проводу, порядок дня прийнято.

До точки 2: Записки з попередніх сходин прочитано й прийнято і підписано.

До точки 3: На ширші сходини в неділю дня . . . рішено запросити з рефератом про весняні роботи в городі агронома чи інструкторку.

До точки 4: В справі куховарських показів і порад рішено віднести до учительки.

До точки 5: Член проводу касієрка Секції п. Н. пропонує уладити чайний вечір на дохід Дитячого Садка, що його уладить Секція для діточок свого села. Рішено справу цю обговорити на ширших сходинах у неділю. На тім сходини закінчено.

Записки приходів і розходів (касова книга).

Якщо хочемо мати всі грошові справи в порядку, треба наші записки вести на зразок давніших касових книг. Ці записки веде касієрка в той спосіб: На кожній сторінці по черзі за числами і датою вписує всі приходи, які має Секція, на другій в той же сам спосіб видатки Секції. На кожний виданий з каси і прийнятий до каси гріш мусить касієрка мати посвідку, цебто підписаний рахунок. Ці посвідки нумерується тим самим числом, під яким вписалося той видаток чи прихід у касовій книзі. Посвідки треба дуже старанно переховувати. Найкраще мати на це окремі зшитки і там кожний рахунок наклеїти на

картці. При обрахунку каси порівнюється, чи до кожного рахунку є посвідка.

На кожній скінченій сторінці касієрка додає всі доходи й розходи, а одержані суми переносить на наступну сторінку.

Можна теж вести касову книгу в той спосіб, що приходи і розходи вписується на одній сторінці, тільки в різних стовпцях. Тоді сторінка такої касової книги буде виглядати так:

Ст. 1.

Р і к 1942

Дата.	Число квіта.	Зміст: з чого й нащо?	Прихід		Розхід	
			зл.	сот.	зл.	сот.
15/1	Ч. 1.	Членські датки за січень	15	65		
17/1	Ч. 2.	Передплата часописів			12	40
24/1	Ч. 3.	Дохід з просфори	82	40		
27/1	Ч. 4.	Заплачено рахунок в кооп. за товари на просфору			55	75
		Разом до пероносу	97.	05	68	15

Додамо, що важніші чинності книговодства, як і касовість, переводить головне книго- й касоводство Українського Освітнього Товариства. Жіноча Секція

веде свою працю під фірмою того Товариства, а свої книги веде для власного порядку й внутрішнього вжитку.

Тому, що Секція не є самостійною організацією, приходи свої предкладає скарбникові свого Клуба чи Відділу. Рішення про найважливіші видатки видає провідниця Секції по порозумінні з головою У. О. Т. Частина приходів Ж. С. а саме основні членські приходи залишаються на потреби У. О. Т. як домішка, загальна бібліотека і т. п. Касієр вписує загальну суму в свої книги, однак, щоб не спинювати праці Секції, віддає потрібну квоту Ж. С. на видатки.

Крім цих трьох книг, треба вести ще „Денник праці”. Там треба записувати всю працю, яку веде Секція: кожні сходи, кожний відчит, анкету, курс і т. п., що відбулися заходом Секції.

Добре, коли голова, цебто провідниця веде собі записник, де кожна членка, як і в членській книзі, має свою сторінку, на якій провідниця занотовує собі, чи даний член сповнив те, що було постановлено в Секції. От нпр. коли рішено, що кожна господиня, член Секції Господинь взяла участь у конкурсі чистоти хати, плекання городовини, заложить собі компостову купу, то по справдженні провідниці записує собі, котра з господинь пристосувалася до цього, а котра ні. Те-ж саме й при інших постановах. Записує теж, чи цей член бере участь у сходинах, курсах і т. д. Це дає перегляд пильности членів й карности Секції. Чи члени сповняють всі постанови, які вирішено в Секції, провід її повинен перевірювати й допильнувати. В той спосіб книга членів стане „метрикою”, що виказуватиме особисту вартість кожної членки і її місце в громадській збірності.

Всі книжки купується з загальних фондів У. О. Т. або із фондів Ж. С. Кожна книжка дістає порядков

число загальної бібліотеки У. О. Т. і під тим числом бібліотекар У. О. Т. вписує її до інвентаря бібліотеки У. О. Т. Коли якась книжка має бути влучена до підручної бібліотеки Ж. С., на неї наклеюється ще другу карточку з числом і знаком каталогу Ж. С.

Бібліотекарка заводить при підручній бібліотеці якнайточніший спис книжок, кожній книжці дає порядкове число, по числах вписує в книгу. Веде теж точні записки, хто й коли яку книжку позичив, вважає опісля, щоб члени позичених книжок задовго не тримали (найдовше один місяць), щоб не знищили, не поплямили. Коли книжка пропаде, позичальник мусить її відкупити.

БІБЛІОТЕКА.

В кожному селі в Українськiм Освітнiм Товариствi повинна бути бібліотека, якою користуються всі члени, отже й жіноцтво. Одначе Жіноча Секція може й повинна придбати для вжитку своїх членів потрібні для них книжки, яких у загальній бібліотеці може не бути, або жіноцтво потребує їх до частого вжитку. Без добрих книжок, часописів неможлива ніяка праця в товаристві.

Щоб придбати собі навіть таку підручну бібліотеку, треба не тільки фондів але й уміння підібрати відповідну книжку. Фонди роздобудемо собі з членських вкладок та різними імпрезами, цебто улаштуванням забав, вистав і т. п.

При виборі книжок треба порадитись з проводом Окружної Жіночої Секції, а також переконатися чи нема тої книжки в загальній бібліотеці. Розвідавшись, купимо такі, яких нема де інде. Виїмок становить історія й географія рідного краю, та Қобзар Т. Шевченка. Ці книги повинні бути не тіль-

ки в кожному товаристві, але й у кожній українській хаті. Також господарські книжки з ділянки здоров'я, вихову дітей, словники і т. п., що їм треба постійно мати під рукою, Секція повинна собі сама постарати. Попри книжки для старших, матері повинні старатися про бібліотечку й для своєї дитвори. Тут теж потрібне порозуміння з управою загальної бібліотеки.

Якщо маємо хочби невелику бібліотеку (її заодно треба доповняти!) мусимо нею гарно піклуватися. Всі книжки мусять бути тривко оправлені, позначені числами та назначені печаткою кружка.

Для бібліотеки треба постаратися про простеньку, але гарну шафку, в якій мусять бути покладані книжки за числами. Крім того бібліотекарка обов'язана зробити спис книжок та дописувати до нього кожна книжку, що її Секція докупить через головну бібліотеку.

Ось зразок бібліотечного спису книжок:

Дата куплення	Число порядкове	Автор	Титул книжки	Скільки заплачено
1941 р. 1 січня	Ч. 1	Тарас Шевченко	Кобзар	1.50

Крім цієї книги, що є для ужитку Секції й для контролю, бібліотека мусить мати спис книжок з поданням авторів і їх творів, які знаходяться в бібліотеці для вжитку й орієнтації позичальників, тобто хто хоче позичити собі книжку, переглядає такий спис, вишукує, чого йому треба, і просить бібліотекарку таку книжку позичити.

Бібліотекарці треба закупити книгу випозичень та poradnik для бібліотекарів, видані Від. Культ. Праці при У. Ц. К.

Бібліотекарка повинна визначити день і годину випозичування книжок та вважати, щоб книжки часом не попропадали, не нищилися, щоб позичальники не передержували їх задовго, тобто не довше як один місяць.

Бібліотеку треба заєдно доповнювати новими книжками і тому в видатках Секції повинна бути призначена певна кількість грошей на доповнювання бібліотеки. Часописи треба теж старанно переховувати, не нищити їх і щороку опрацювати та влучувати до бібліотеки.

СХОДИНИ ПРОВОДУ СЕКЦІЇ.

Все, що відбувається в Секції, вся її праця, сходи́ни, курси, наради, вистави, все робиться згідно з пляном, що зложенй проводом Секції, за відомом проводу Українського Освітнього Т-ва, при яким існує Секція. Одначе провід Секції не потребує жадного дозволу, ані конечної приявности делегатів УОТ на всіх своїх нарадах і сходах. Вповні вистарчає, коли провід Секції повідомить провід УОТ про свою більшу працю, що її Секція плянує, нпр. про намір уладити більший курс, виставу і т. п. Добре, коли в проводі УОТ чи взагалі тої організації, при якій існує Жіноча Секція є теж одна-дві жінки. Тоді вони належать теж до проводу Жіночої Секції й беруть участь у її праці і тим самим є наче звязковими між проводом УОТ і Жіночою Секцією.

На кожні сходи́ни (засідання) проводу Секції, провідниця з секретаркою намітають „порядок дня”. Зразок подали ми при обговоренні діловодства Сек-

ції. Тут завважимо, що на сходинах треба точно придержуватися його і вести наради точно так, як там намічено.

На початку наради і по ствердженні — це вистарчальне для правосильности ухвал — числа членів (бодай половина проводу крім провідниці), відчитуємо „порядок дня”. Як хто із членів проводу має якусь важну справу до вирішення, може попросити провідницю, щоби втягнула ту справу до „порядку дня”. Якщо ніхто не має нічого подати, ані завважити, порядок прийнятий.

По прийняттю „порядку дня” секретарка прочитує протокол з попереднього засідання проводу. Робиться це на те, щоб нагадати, що на останньому засіданні вирішено, що кому доручено виконати і т. п. Треба це відчитати ще й тому, щоб члени мали змогу переконатися, що на попередніх сходинах проводу секретарка не забула якогось рішення записати, і що вірно записала. Коли ж справді щось забула, такий протокол можна по прочитанні доповнити або спростувати. Зате раз вирішених справ не можна інакше записати або змінювати. Прийнятий протокол секретарка підписує разом із провідницею.

Деякі точки „порядку дня” заєдно повторюються. А саме: прочитання порядку дня й прийняття його, прочитання протоколу з попередніх сходин для справдження чи все точно записано, і пригадки, що вирішено. Повторюється теж точка наради над найближчими ширшими сходинами членів, бо ці сходи треба все уважно підготувати. Також остання точка порядку дня, щєбто „внески і запити”, мусить мати своє місце в кожному порядку дня, бо це дає членам змогу висказати свої думки й побажання.

Інші точки „порядку дня” залежать від того, якими справами Секція в найближчому часі мусить

зайнятися. От нпр. справа уладження курсу, вписів дітей до дитячого садка і т. п.

Що в нарадах треба триматися „порядку дня”, не перескакувати з одної точки на другу, заки ще одної не скінчиться, це річ самозрозуміла. Не вільно теж говорити в часі засідання коли хто хоче, а треба все за кожним разом просити провідницю дозволу. Як хочемо щось сказати, то підносимо руку і просимо: прошу голосу. Коли одна особа говорить, не вільно їй перебивати, перешкаджати або кільком нараз говорити. Навіть якби ми не годилися з тим, що хтось говорить, треба терпеливо дати договорити до кінця і аж потім просити голосу, та коротко, чемно висказати свою думку.

Якщо більше членів хоче забрати слово, секретарка записує їх по черзі, як зголошуються, а голова з тій же черзі уділює голосу. Говорити треба ясно, коротко, чемно, уважаючи при тому, щоб нікого не обидити (кожному вільно мати свою думку), не мішати теж одних справ із іншими, тобто не зачинати говорити про інше, заки ви ще першої справи не обговорили й не вирішили. Якщо бесідниця відбігає від предмету нарад, якщо розводиться дуже широко, голова може їй чемно звернути увагу. Якщо хтось човодиться невідповідно, мішає приватні справи із загальними, не зважаючи на чемне упімнення, робить далі те саме, голова може йому відібрати голос. Кому відібрано голос, той мусить перестати говорити. За відібрання голосу не треба зараз обиджуватися, чи не ходити на засідання, або щось подібного. Це був би тільки доказ громадської невиробленості такого члена; цього треба вистерігатися. Інша річ, що голова відбирає голос тільки в крайній konieczності.

Коли про якусь справу всі, що хотіли говорити, вже виповіли свою думку, голова може за згодою приявних „замкнути дискусію”. Робиться це передусім тоді, коли є більше важних справ до вирішення.

На наради проводу (засідання проводу) всі члени повинні зійтися на кілька хвилин перед визначеною годиною, памятаючи постійно, що брак точності не тільки припинює працю товариства, але часто таки зовсім не дозволяє її вести. Тож маймо на увазі, що спізнатися на засідання і на сходини нечемно й некультурно, а передусім не по-громадянськи. Неточність, це злочин проти товариства, проти цілого народу. Воно й недивно: кожне товариство, отже й Жіноча Секція — це тільки одне із звен того великого ланцюга, якому на чімя — Праця, та саме праця, що їй повинен посвятити свої сили кожний добрий член свого народу, праця, яка, якщо її совісно виповняти, веде нарід до сили, до слави могутности й розцвіту.

Належати до проводу, це почесть, це доказ довіря громадянства, що як раз тих а не інших вибрали вести товариство, та одночасно й обовязок, що його треба якнайсовісніше виповняти.

РІЧНІ ЗАГАЛЬНІ СХОДИНИ ЧЛЕНІВ.

Як давніше кожне товариство, так тепер Українське Освітнє Товариство, має обовязок відбути раз у рік загальні сходини членів. Ціль таких сходин: зробити підсумки цілорічної праці, здати звіт перед своїми членами, намітити плян дальшої праці, обговорити справу потрібних фондів до дальшої праці, й подати джерела, звідки їх можна придбати. Якщо треба змінити чи доповнити провід, то треба намітити хто до того надавався б і предложити Референ-

тові Культурної Праці в УОТ імена цих людей до затвердження.

На такі річні загальні сходи організації всі секції теж предкладають звіти з своєї праці а перед тим кожна секція відбуде теж свої річні сходи за наміченим порядком дня.

Ось зразок порядку дня річних загальних сходин:

Порядок дня загальних сходин Жіночої Секції, УОНГ чи Секції Господинок при кружку Сільського Господаря (чи якої іншої), в селі відбутих дня 194 . . . р.

1. Відкриття сходин і прийняття порядку дня.
2. Відчитання протоколу останніх загальних сходин і прийняття його.
3. Слово делегатки Округної Жіночої Секції (якщо вона є).
4. Звіт із праці Секції за цілий рік (подає секретарка).
5. Касовий звіт (подає скарбничка).
6. Дискусія над звітами.
7. Предложення пляну праці й бюджету на наступний рік.
8. Внески й запити.
9. Закнення загальних сходин.

До загальних річних сходин треба добре підготувитися. В першу чергу треба старатися, щоб усі члени Секції взяли в них участь, щоб виповідали свої думки при наміченні дальшої праці і т. п. Щоб це своїм членам уможливити, повідомляємо їх обіжником про час і місце загальних сходин на 8 днів наперед, а також вивішуємо оповістку на видному місці в своїй домівці чи в кооперативі. Заздалегідь повідомимо про час і день сходин провід місцевого УОТ і провід ОЖС та попросимо про приїзд деле-

гатки на сходини. Провід Секції перегляне ще раз свої книги і ствердить, чи в протокольній книзі вписані й підписані всі протоколи засідань проводу з цілого року, чи в книзі чинностей позаписувані всі звіти із праці Секції.

На підставі книги протоколів й книги чинностей секретарка зладить звіт з цілорічної діяльності Секції. В звіті треба подати кілька відбулося за цей час сходин проводу, кілька ширших сходин членів, рефератів, відчитів, чи Секція влаштувала які курси, вистави й узагалі якунебудь працю впродовж року, що нового позаводили члени в себе дома, в господарстві, в громаді, які відбували прогульки, які святкували національні свята і т. п.

Цей звіт прочитає на зборах секретарка.

Провід Секції має теж переглянути касові записки, перевірити, чи все вписано по порядку, чи на кожний прихід і видаток є посвідка, чи всі члени повплачували свої вкладки. Хто зобов'язався вплачувати і не вплатив, касієрка повинна упітнутися.

Треба теж справдити, чи правильно зсумовано приходи й розходи. Коли в касі залишилося трохи грошей, треба їх мати в логотівлю, щоби в разі зміни в проводі можна було їх передати новій касієрці. Так перевірені книги віддає касієрка ще до перевіру контрольній комісії УОТ.

На підставі своєї касової книги касієрка виготовить і прочитає на річних сходинах членів свій касовий звіт. Не треба в нім вичислювати всього по-дрібно. Подається в ньому тільки загально: кілька вплинуло грошей із складок членів, кілька було доходу нпр. з чайного вечора, вистави, продажі городовини, що її виплекала на свій дохід Секція і т. п. Коли ж уже приявні знають, які були приходи Секції, треба їх ще познайомити з розходами, тимто

касієрка має подати теж, на що ці гроші видано, і то також лиш у загальних сумах: кілька коштувала домівка, кілька додано до курсу, кілька до дитячого садка, кілька коштували поїздки делегаток на анкети до Філії, кілька видано на книжки до бібліотеки, на часописи і т. д.

Коли б у дискусії над звітами хтось із членів зажадав ближчого пояснення з видатків, треба відповісти коротко, вичерпно.

Цей звіт, як ми вже згадували, читає касієрка.

Провідниця разом із іншими членами проводу має опрацювати плян праці на наступний рік, цебто має подати проєкти, як повести дальше в Секції працю, що і як треба дальше робити. Провід має теж уложити „бюджет” Секції на наступний рік, цебто нарис головних приходів й видатків, які чекають Секцію у звязку з наміченою працею. З цими планами провідниця або секретарка запізнає присутніх членок. Приявні можуть висказувати свої думки щодо пляну дальшої праці Секції, і щодо проєктованих приходів та розходів, коли ж уже це устійнять, то це буде вказівкою для дальшої діяльності Секції.

Ось взір, як приблизно може виглядати такий „бюджет” Секції:

Касовий звіт Секції Господинь у селі
за рік 194 .

ФІЛІЯЛЬНИЙ ПРОВІД СЕКЦІЇ.

Опіку, поміч, пораду сільським Жіночим Секціям дає Окружна Жіноча Секція в повітовому місті, до якого село належить.

З цього повітового, окружного проводу приїздить до Секції з господарськими порадами ін-

структорка, агроном, лікар та делегатки з різними цікавими відчитами й рефератами.

Провід О. Ж. Секції видає й розсилає Секціям обіжники, цебто пригадки та доручення, що і як Секція в даному часі має виконати і т. п. Ці обіжники в першу чергу читає провід секції на своєму засіданні, а опісля познайомлює з обіжником і своїх членів на ширших членських сходинах. Познайомившись з обіжником, треба виконати все, що в ньому доручили.

В ряди-годи, звичайно раз у місяць, провід О. Ж. Секції скликає провідницю і членок усіх місцевих Жін. Секцій на сходини до міста. Робить це в тій цілі, щоб довідатися про працю в Секціях, дати доручення до дальшої праці, повчити як цю працю виконати і т. п. На такі сходини провідницю, кожна Секція повинна вислати бодай провідницю й секретарку, коли ж село недалеко від міста і це не вимагає більших коштів, то й більше членок. Провідниця Секції обов'язково має привести з собою коротке звітження з праці своєї Секції. В нім треба подати точну адресу Секції, число членів, кілька відбулося сходин проводу, кілька членських сходин, кілька членів взяло в них участь, що було предметом нарад на тих сходинах, а врешті, чи й оскільки виповнила Секція доручення проводу Окружної Ж. С., інструкторки, агронома і т. п. Якщо якась Секція не могла б із якоїсь важної причини взяти участі в таких сходинах проведів, то вона обов'язана виправдатися, а звіт праці передати, чи переслати поштою. Навіть проводи мало чинних Секцій повинні взяти участь у таких нарадах провідниць і порадитись, яким способом спонукати своїх членів до живішої праці в своїй Секції.

До проводу Окружної Жін. Секції йдемо теж по всякі поради, про ведення праці в Секції, до неї звертаємось у справах курсів, викладів, відчитів, вистав і т. д. При помочі проводу О. Ж. С. полагоджує Секція всякі поважніші непорозуміння, коли б вони повстали в самій Секції або поміж Ж. Секцією й іншими організаційними клітинами. Чим тісніші взаємини між повітовим й місцевим проводом на селі, тим краще й жвавіше йде праця в Секції.

ДЕ І ЯК ВІДБУВАЄТЬСЯ ПРАЦЯ ЖІН. СЕКЦІЇ?

Звичайно для всеї організованої праці в селі є одна спільна домівка: читальняна саля. Там в означених днях і годинах відбуваються сходи членів УОТ, Куренів Молоді, а також і Жін. Секції. Про гарний вигляд, прикрасу, чистоту тої спільної домівки повинні спільно подбати жіноцтво Секції та дівчата з Куреня Молоді. Одначе для частих, звичайних сходин членів Жіночої Секції з роботами, для гутірок і спільних читань, для господарських показів, для нарад проводу і т. п. краще буде, як Секція постарається для власного ужитку іншу невеличку кімнатку, де могла б, не перешкаджаючи нікому й собі, відбувати свої сходи.

Секція повинна уладити для своїх членів курс шиття й купити для їх ужитку швальну машину, улажувати курси-покази куховарення й вистаратися різні прилади, як: машинку до мелення мяса, прасу до витискання соків, посуду смажити соки й конфітури, добру шатківницю, прилади робити ковбаси, маринувати мясо і т. п.

Ж. Секція переводить курс чистоти й порядку, прання білля і т. п. і старається про добрий баняк виварювати білля, про машинку викручувати білля,

корбовий магель, прасовальне залізко і інші практичні речі, які опісля випозичає членам за деякою оплатою. В Секції повинна бути шафка для приміщення підручної секційної бібліотечки, шафа на посуду й інше добро Секції.

Малу домівку можна легко ogrіти, гарно чистенько уладити, добре освітити, можна в ній свободно, коли господиням найвигідніше, зійтися і, не соромившись нікого, всього доброго вчитися.

Для того всього, вже при будові нових громадських будівель повинно село пам'ятати про потребу господинь і, взагалі, про окрему затишну, меншу кімнату, де можна було б спокійно зійтися, порадитися, прочитати, чи послухати, як хтось інший щось цікавого, корисного прочитає чи розкаже. В крайній потребі Ж. Секція збирає своїх членів за відомом і дозволом шкільної влади у школі, одначе це не може вповні заступити власного кутика.

А в тім, це все одно, чи кімната буде призначена виключно для вжитку Жіночої Секції і членок Хл. Вишколу Молоді, чи нею буде користуватися ще й інша організація. Так чи інакше крім великої залі, призначеної на вистави й спільні зібрання, повинна бути одна менша, вигідна й затишна кімнатка для науки, нарад та спокійного читання. Таку кімнату-світлицю треба гарно уладити. В світлиці мусить бути підлога. Її треба вдержувати чистенько, часто мити а ще краще помалювати олійною фарбою і потім витирати вогкою ганчіркою. Із старих ганчірок потятих і позшиваних у вузьенькі пасочки, може ткач зробити гарні хіднички на підлогу, щоб не забруджувалася швидко.

Перед порогом домівки кладемо солом'янку витирати взуття. На підлогу не вільно нікому плювати. На це стоїть в кутку коло дверей сплювачка. Близь-

ко входу прибиваємо теж вішала на одяги, шапки, капелюхи. Десь збоку маємо й умивальку, вішало на ручник та ведро на воду.

На стіні повісимо гарний український образ Богоматері, тризуб, портрет Т. Шевченка, Лесі Українки й інших славних людей. Образ Матері Божої, тризуб, портрет Шевченка приберемо гарно вишиваними рушниками. Ці рушники, як і скатерть на стіл, вишивають члени Ж. Секції на своїх спільних сходинах при читанні цікавих книжок. З меблів повинен бути один більший стіл, а як кімната досить велика, то ще зо два менші столики. Крім того крісла й лавки, осклена шафка на книжки, полицки на часописи та й шафа на посуду Секції. Все це з однакового дерева, в нашому народньому стилі, цєбто на той лад як у сільських хатах. Не малювати ці меблі жадними фарбами, тільки, щоб скоро не почорніли, запустити покостом.

На вікна поробимо полотняні мережані заслони, щоб нам у вечір ніхто не заглядав крізь вікна до хати. Купимо до нашої домівки добру лампу, добре гріючу піч, бо в темноті й холоді нікому працювати не приємно. Не забудемо й про збаночок на квіти. Квіти беремо із квітничків наших членок або з квітника, що повинен бути при кожній читальні, при кожному громадському будинку. Взимі галузка сосини чи омелц розяснить домівку.

Добираючи обстанову до домівки, будемо старатися наслідувати гарну сільську хату-свіглицю, бо тільки тоді, коли будемо цього придержуватися, наша домівка буде на правду українська.

Хто буде дбати про лад, чистоту, гарний та культурний вигляд домівки? До цього в провіді маємо „господиню”, якій допоможуть всі членки, як знайде потреба. Уряд цей можуть сповняти по черзі й інші

члени Секції, оскільки провід до цього їх запросить. Можемо намітити собі кожного місяця іншу господиню, щоб усі трохи поклопоталися, подбали про свою домівку. Тоді члени, якщо вони справді дбайливі про добро своєї Секції, будуть наввипередки старатися краще й привітніше вдержати свою домівку. Господиня (може нею бути й котрась із членів дівчат) коли на неї прийде черга, повинна перша прийти на сходини, та приймати в чистій, привітній а в зимі теплій та добре освітленій домівці членів-гостей.

НАША СЕКЦІЯ ПРИ РОБОТІ

Не забуваймо, що саме засновання якогонебудь товариства чи Секції й хочби найкраща домівка, це наче рами до образу. Сам образ, картину, повинні вже вималювати члени організації. Коли справді вони хочуть чогось навчитися, то використовують до цього кожную нагоду, беруть участь у всьому, що їм дає добрий провід організації. Тоді образ їх праці, вислід їх зусиль буде гарний, тривкий і живий. Членство в організації дасть членам не тільки багато користи, але й розяснить їм життя, зробить його кращим, цікавішим, повним змісту. Коли ж члени байдужі й ліниві, не стараються використати кожної хоч би найменшої нагоди, щоб чогось нового довідатися, навчитися, то не будуть мати ніякої користи із своєї організації, ні організація з них. У таких власне байдужих людей немає майже ніколи часу зайти на сходини своєї організації, але ж на пусті балачки з сусідами, на безпотрібне бігання до міста, в них час усе знайдеться. Як же інколи й заблукають на сходини, то звичайно приходять тоді, коли вже інші збираються виходити. Відомо, що в тім випадку вони із сходин нічого не скористають, бо просто не

чули, про що там говорилось, чого вчили, що корисне урадили і т. п. Тож не дивно, що наші „пізні Івани” часто виходять знеохочені із сходин, а то із глумливою усмішкою, та ще й потому різні сплетні про Секцію по селі розсівають, мовляв, Секція нічого не варта, там нічого не можна навчитися, шкода на це час витрачати і т. п.

Але ж із усіх тих насмішок, з усіх перепон у праці, свідомі члени Секції нічого собі не роблять. Кожний початок тяжкий, кожна праця у своїх початках натрапляє на труднощі. Вони повинні даліше безупинно продовжати те корисне діло, що його почали в Секції а тоді ті, що перешкождали Секції в праці та висмівали її, не тільки замовкнуть, але почнуть їй ще помагати. Коли побачать чисті хати членів, поглянуть заздрим оком на їх розкішні гори, на гарні, здорові діти, посмакують їх добрих, смачних страв, коли побачать, що добро завітало до тих хат, яких матері чи сестри в Секції пильно працюють, коли врешті не без здивування переконуються, що власне ті, з яких вони насміхалися, мов не ті стали: і зарадні і люди на них дилвяться з пошаною, тоді самі переконуються, що це дуже легко, не пізнавши якогось діла, кепкувати собі з нього. Тоді й самі стануть у ряди тих, які взяли громадно, організовано до тієї хосенної праці; тоді стануть самі і будуть з охотою працювати, щоб зрівнятися з тими, що їх у всьому випередили, — стануть самі діяльними членами організації.

ШИРШІ СХОДИНИ ЧЛЕНІВ.

Перша умова доброго розвитку якоїнебудь організації чи секції, часті правильні сходини членів. По-можности сходини живої, життєздатної організації повинні відбуватися щотижня. Що частіше члени

сходяться, що частіше мають нагоду довідатися щось нового, корисного, то ближча стає їм ця організація, то краще вчатьсЯ добувати із неї якнайбільше користи. Жіночі Секції зимою, коли є більше часу на хосенну науку й роботу, повинні крім недільних сходин робити ще й сходи́ни в будні з роботами.

Що робимо на членських сходи́нах і до чого вони служать членам? Одної програми праці, одного змісту сходин для всіх годі подати. Кожна організація має свою програму праці, кожне село, кожна околиця має свої потреби, свої звичаї, при цьому ж в одні́х селах люди письменні, привикли до громадської праці, а в інших, ще лиш зачинаються тими справами цікавитися. Тому скажемо про цю справу тільки загально. Найкраще кожні ширші членські сходи́ни почати з Богом: співом-молитвою, в Різдвяному часі гарною колядою. Опісля добре прочитати та обговорити цікавіші статті з загальних та господарських часописів. Читається на сходи́нах теж „обіжники”, що їх надсилає Округна Жіноча Секція. Справи, які доручає обіжник, не можна легковажити. Над тим, що там пишеться, треба застановитися й вирішити в який спосіб виконати. Ніколи не вільно знеохочуватися деякими труднощами, які може на початку будуть нас лякати. Помалу, по черзі все можна буде зробити, якщо ми тільки щиро цього схочемо. На цьому власне й полягає користь організованої праці, яка веде нас гуртом до нбвого і кращого. В Жіночій Секції обговорюється теж доручення агронома Сільського Господаря чи господинської інструкторки і вирішується як ті поради якнайкраще виконати. Крім того обговорюється, розділюється поміж членів працю, яку намітив собі власний, місцевий провід. Як є більше часу, тоді читаємо ще гарні книжки: оповідання з рідної історії, повісті,

вірші. на закінчення знову заспіваємо собі гарну пісню.

Часом провід Секції запрошує когось із освічених громадян, нпр. лікаря, вчительку, інструкторку, агронома і т. п. з цікавими відчитами, рефератами, поученнями. По вислуханні такого реферату члени вирішують, в який спосіб використати добрі поради. Одначе не тільки ці сходи́ни, на яких явиться хтось із чужих. повинні стягати всіх членів. Ні. ко́жні сходи́ни, переведені добре й цікаво власним проводом, можуть і повинні дати членам нагоду почути щось нове, хочби тільки з часопису чи доброї книжки.

В будні сходяться члени Жіночої Секції з роботами. Узимі з кужілями, як на „вечерниці”, з шитвом і т. п. Тоді робота йде скоро, непомітно. Не забуваймо при цьому гарних місцевих пісень. Коли ж вивчаємо щось нового, треба вивчити правильно так, як у нотах. В першу чергу треба вивчити добре наш народній гимн та й інші патріотичні пісні, які кожна українка повинна вміти правильно співати. Дівчата складають теж нові пісні. підбирають до них новий голос, так, як це діялось із усіми народніми піснями, які ніхто інший не складав, як власне наше село, а найбільше наше сільське, молоде жіноцтво. На недільних сходи́нах можна приладити собі чай, та дещо до нього й при тім заспівати, побалакати гарно, культурно забавитися. Такий чай робиться складкою або за маленькою оплатою.

В цей спосіб члени втягаються до нового, спільного, організованого життя, набирають охоти і способу, як завести в себе різні, корисні для них і цілої громади новини.

Пригляньмося тій роботі ближче. Перше, що візьмемо під увагу — це читання часопису чи книжки. Культурна людина не тільки в місті, але й на селі

одної днини не обійдеться без прочитання часопису. Німецький селянин, чеський, швейцарський чи інший передплачує не один а кілька часописів: один, що дає йому загальні вісті з краю й цілого світу, другий — господарський poradnik, жінка для себе жіночий журнал а для дітей виписують батьки ще й дитячий журналик. І в нас, у Західній Україні ще до війни, було вже немало свідомих селянських родин, що передплачували по два-три українські, добрі часописи. Чому? Бо читання часопису дає вісті про те, що діється в світі. Така людина, що читає, не дається вже леда кому обдурити, збаламутити, дає кожночасно добрі поради з різних ділянок знання, подає вісті, що нового вийшло із книжок, звертає увагу читачів на нові розпорядки, школи. Словом познайомлює своїх читачів із усім, що їм конечно й корисно знати.

Для господарів і господинь необхідним poradnikom є господарський часопис. В ньому знайдуть господарі пригадки як, що й коли робити в полі, стайні, в оборі й взагалі в цілім господарстві. Жіночий часопис, або бодай жіночі сторінки в загальному й господарському часописі, подають жіноцтву поради з різних ділянок жіночої та господарської праці, поради матерям про вихов і плекання дітей, нагадують жінкам про їх громадські обовязки і т. п.

Господарський часопис для господарів так конечний, як для лікаря лікарський, для правника правничий, для кравчині кравецький (мод і робіт) і т. п. Господарство — це фах, це варстат праці господині господаря, і пильнувати поліпшувати, доповнювати свої відомості все новими науками, які подають господарські часописи, треба обовязково.

Часописи треба не тільки пильно читати на сходах, їх треба собі передплатити, щоб можна було

їх правильно й постійно діставати додому. Тоді їх читати і вчитися з них буде ціла родина. На сходинах і на нарадах будемо обговорювати прочитане й тоді краще та скорше піде нам вся робота.

Читання цікавих книжок, оповідань, віршів має за ціль познайомити членів із тим чарівним світом, що криється в книгах. Коли члени пізнають на сходинах гарне оповідання, гарний вірш якоїсь нашої письменниці, чи поетки, повинні поцікавитися й іншими творами тих поетів чи письменників та стягнути їх до своєї бібліотеки і позичати, читати й тим способом користати з цього, що дали свому народові його найкращі люди. Є книжки, що їх не тільки треба прочитати, їх треба знати на память, їх треба мати в кожній хаті. Це історія рідного краю й „Кобзар”, збірник віршів найбільшого нашого поета Тараса Шевченка.

Крім книг з ділянки загального знання й письменства є ще книги т. зв. фахові, що дають поради в різних окремих ділянках: книги з ділянки господарства, здоров'я, виховання й плекання дітей і .. д. За ними треба питати, за їх появою стежити (про це найлегше довідатися з часопису), і зараз старатися вписати їх до бібліотеки. Як якась книжка когось особливо цікавить, він повинен собі купити до своєї бібліотечки. яку кожна культурна родина повинна мати.

Працю в Жіночій Секції будемо провадити при допомозі курсів, конкурсів, будемо улаштовувати різні вистави, обжинки і т. п. Загально освітню працю можуть члени Секції вести в загально освітній організації УОТ, якого членом повинна бути кожна свідома українка, кожна жінка, що належить до Ж. С. і брати якнайживішу участь. Вона повинна помагати улаштовувати національні свята, обходи пам'ятних днів.

театральні вистави, концерти і т. д. Спільно або тільки для своїх членів та їх родин уладжують напі організації в часі Різдвяних свят „Просфору”, а в часі Великодня „Свячене”, що дає нагоду спільно провести час. Про це згадаємо ще окремо.

ВІДЧИТИ.

Обов'язком кожної організації, отже й Ж. Секції є подбати, щоб на ширших сходах членів були цікаві відчити. Ціль таких відчитів: поширити знання членів, дати нагоду почути щось цікаве, повчальне, піддати якусь думку. звернути увагу на речі, з якими члени повинні ближче познайомитися. Освітні реферати мають за ціль піднести загальний рівень освіти членів. З відчитів на такі теми повинні користати теж члени Жіночих Секцій. В Жіночій Секції повинні відбуватися відчити на такі теми, що цікавлять особливо жіноцтво, цебто з різних ділянок жіночого господарства, здоров'я, плекання й вихову дітей, громадянських обов'язків і т. д. Провід Секції все повинен старатися, щоб відчити на практичні теми відбувалися у відповідному часі, щоб вони обговорювали справи, які в даному часі актуальні. Нпр. восени, коли треба приготувати землю під весняні роботи, попросимо когось тямущого в цих справах про відчит на цю тему. На весні послухаємо як переводити весняні, роботи. Перед святами чи весіллями, постараємось про реферат на тему шкідливості алкоголю й про те, чим можна заступити алкогольні напінки. Передтим, заки приступимо до оснування Дитячого Садка, постараємося про відповідний реферат на тему виховання дитини і т. п. Взимі, коли маємо більше часу, вислухуємо відчити на різні теми: про національні свята, День Матері, обов'язки жінки-го-

сподині, жінки-громадянки та інші важні речі. Який реферат відповідний у даному часі — вирішить сам провід Секції, чи порадиться на своїх сходах управ Секції з проводом О. Ж. С.

Реферати можуть давати делегати (делегатки) О. Ж. С., власні члени, або хтось із запрошених місцевих чи поза місцевих людей. Однак про це повинен знати провід Українського Освітнього Товариства, при якому Секція існує.

Коли хочемо щоби ОЖС вислала до Секції когось із рефератом, мусимо з нею завчасу порозумітися. Чим вчасніше це зробимо, тим краще, бо тоді ОЖС має змогу визначити на бажаний речинець когось відповідного із своїх членів, або й попросити когось із чужих. Ніколи не звертатися за прелегентом (так називається тих, що виголошують відчити чи реферати), в останній хвилині; може бути таке, що всі відповідні люди вже деінде обіцяли свій приїзд.

Референта й членів товариства чи Секції треба повідомити про день, годину й місце реферату. Заля повинна бути чисто прибраною, взимі нагріта й освітлена. Члени мають зійтися точно в означеній годині. Памятаймо, що неточність, це свідощтво некультурности! Подбаймо про те, щоб чужа людина, що до нас приїжджає, винесла про нас і наше село якнайкраще вражіння.

Коли прелегенти замісцеві, треба вислати до міста чи на станцію підводу і то на час, з добрим сидженням, прикритим верілкою чи килимчиком. Взимі висилаємо ще щось теплого.

По рефераті провідниця Секції повинна подякувати прелегентці від імени членів за її труд. Якщо дорога й реферат забере більше часу, треба пого-

стити хочби найскромнішою перекускою: склянкою молока чи чаю й грінкою здорового хліба.

Управа повинна повчити членів, що реферату треба слухати уважно, не шептати, не шуміти, ніхто не повинен в часі реферату входити або перед кінцем виходити, скрипіти дверми, кріслами і т. п. Це некультурно! Треба теж повчити, що для старших, для матерей з дітьми все муситься знайти місце, де можна сісти. Якщо сходини загальні — мужчин і жінок, в передніх лавках займають місця жінки, а з мужчин старші й поважніші, а тоді, коли бачимо, що місце є доволі, сідає й молодь. Хто хоче з реферату чи відчиту віднести більшу користь, повинен принести з собою зшиток і важніше занотувати.

По рефераті зачинається звичайно дискусія, тобто балачка, що очевидно відноситься до цього реферату. Коли щось із реферату не ясне, не зрозуміле, або коли хто хоче трохи більше дізнатися про це чи інше питання, порушене в рефераті, просить прелегента вияснення. Не балакаємо при тім всі нараз, тільки по черзі, попросивши попереду голосу.

Реферати можуть виголошувати й більше очитані члени Секції. От нпр. хтось прочитає цікаву книжку або навіть добру статтю в часописі чи журналі й зладить собі з того реферат, доповнивши де-чим із іншої прочитаної книжки на цю тему. Варто членам вправлятися в такому короткому реферуванні деяких справ.

Відчити, це вже вислід праці на основі різних джерел. Той, хто хоче опрацювати відчит, мусить не одне прочитати. Тому й з відчитами виступають звичайно фахівці: лікар із лікарським, агроном з господарським, учителька чи хтось інший з історичним, природничим і т. п.

Одначе один відчит не вистачає. Треба їх кілька на ту саму тему. Відчит тільки зацікавить слухачів та зверне на таку чи іншу тему увагу. Та хто хоче мати з відчиту чи реферату дійсну користь, мусить зробити щось більше— прочитати на ту тему кілька книжок. Який би не був реферат, освітній, господарський, лікарський, чи інший, він усе буде закороткий, щоб бодай поверховно познайомити нас із тією чи іншою ділянкою знання. В тому випадку велику прислугу віддасть бібліотека. По такому рефераті, що піддає нам добрі думки й поради, треба на ширших сходах порадитися, як приступити до переведення в життя тих порад, які подавали прелегенти. От нпр. почули ми реферат про потребу знати минуле свого народу, знати, яка наша рідна земля, яка велика, як виглядає і т. п. Чи досить нам такий один реферат? Ні! Ми постараємось, щоб члени нашої Секції могли довідатися про те чогось більше, вислухати цілий ряд викладів на цю тему, перейти курс українознавства. Якщо такий курс уладжує УОТ, всі члени Секції беруть в ньому участь. Однак якщо УОТ не уладжує такого курсу, або він затяжкий для наших членів, тоді провід Секції буде старатися перевести це власними силами. Те саме і з курсом для неграмотних. Чи спільно з іншими, чи у власній Секції всі неграмотні члени повинні конечно навчитися письма. Це не таке важке; навіть старші господині за одну зиму можуть навчитися читати й писати.

Те саме з усіми іншими справами. Коли почуємо реферат чи прочитаємо про значіння правильної відживи для здоров'я людини, про значіння добору страв, доповнювання одних одними, то постараємось, щоб у нашій Секції відбувся куховарський курс, де наші члени навчилися б як це практиче

переводити. Отак то різні реферати, відчити чи читання доброго часопису, спонукають нас уладити собі різні довші виклади й практичні курси.

ПОКАЗИ Й КУРСИ.

Що то є покази?

Коли хочемо вчитися чогось добре й докладно, тоді просимо інструкторку чи вчительку допомі. От нпр. ви почули реферат, або прочитали в часописі чи книжці про потребу заложення городу та й одержали деякі вказівки, як до цього заборитися.

Здається. що після того заложити зразковий город не дуже то й важко. Тимчасом це не така проста справа. Мусимо пошукати якоїсь ради. Просимо когось, що це добре знає, щоб нам показав як це робити. Тоді за вказівками учительки чи інструкторки, всі спільно скопаємо грядки, витопчемо борозди, та позасіваємо таким насінням, що його в даному часі треба висівати. Те саме зроблять члени по своїх городах. Це вже не прийде важко, бо ж ми бачили, а то й самі робили те під наглядом інструкторки. Пізніше можемо попросити, щоб нам показали садження розсади, плекання квітів і т. д. Дуже практичні покази роблення запасів на зиму з тої городовини, що її самі виплекали, варення з неї добрих страв. Те саме і з усіма іншими справами, що не вимагають довшої науки, і вправи тільки одно-дворазового показу. В той спосіб можна за день-два перевести покази зразкового упорядкування хати, подвіря, показ прання кольорового білля, навіть показ повивання, купання, плекання немовляток і т. п.

Одначе не в усіх справах може нам вистарчити одно-дводенний показ. Є речі, яких треба довше вчитися. Тоді улаштуємо довші. або коротні

курсів. Курси можуть бути різного роду: освітні курси підносять рівень нашої освіти й вчать того, що з історії, письменства і тим под. речей треба знати культурній людині.

Для кожної господині дуже важні є господарські курси. Можуть вони бути довші або коротші, подавати науку з одної господарської ділянки, нпр. куховарства, городництва, шиття і т. п., але можуть теж обіймати всі найважливіші ділянки праці господині. Курси що обіймають різні господарські ділянки мусять тривати найменше 3—4 місяці. Тоді господиня вчиться добре й смачно варити, пекти всяке печиво, робити порядки, прати, прасувати всякі речі, направляти, латати й цирувати, шити нове білля й одяжу, вишивати, плести й робити роботи на дротах і всякі інші речі, потрібні й хосенні для господині. На 3—4 місячному курсі вчать звичайно дещо з городництва, перерібки овочів та городовини, плекання курей, крелів а то й доєння та годівлі коров.

Осіною, коли в саді є овочі, а в городі всяка городовина, добре вдаються 3—4 недільні курси куховарські. Під весну або в зимі робиться коротші куховарські курси, а в літі чи осінню доповнюється їх ще курсами варення осінніх страв.

Більше, як всякі господарські курси, дають нам господарські чи господинські школи. В Німеччині обов'язує для всіх дівчат однорічна школа домашнього господарства. На українських землях є вже кілька таких українських шкіл, тому не повинно бути в нас ні одної дівчини, яка б такої школи не покінчила. По скінченні школи домашнього господарства, по відбутті практики можна вчитися далше й відкрити опісля власну робітню та стати самостійною господинею, шклувальницею, готельяркою і г. п. По доповненні дальшої науки можна стати теж учитель-

кою фахових жіночих шкіл. Кожна мама має обов'язок подбати, щоб її дочка покінчила цю школу! Кожна діяльна Ж. Секція повинна старатися, щоб її члени відбули бодай один загальноосвітній курс, довші або коротші господарські курси, а неграмотні щоб навчилися письма. Дуже важні теж курси плекання здоров'я, плекання немовлят і помочі в наглих випадках. Такі курси відбуваються частіше по містах. Секція повинна когось з поміж своїх членів вислати на такий курс. Ця курсантка моглаби пізніше дати неодному добру пораду й поміч. За один рік, за одну зиму не переробимо, не навчимося того все-го, що занедбали, чи не мали нагоди досі навчитися. Ці речі добуваємо помалу, доповнюємо їх із дня на день, з року на рік.

Кожний курс треба добре й основно підготувати.
Передусім:

1) треба подумати, якого курсу треба членам Секції:

2) порозумітися в цій справі з ОЖС, щоб підшукала відповідну фахову силу та й полагодила справу дозволу на курс;

3) обчислити кошти курсу;

4) списати членів, що хочуть взяти участь у курсі й визначити, до якого дня мають зложити вплату на покриття коштів курсу. Оплату за цілий курс треба зложити наперед;

5) підготувати все, що потрібне для курсу, а саме: домівку, опал, світло, мешкання і харч для інструкторки.

Крім того треба заздалегідь подбати про потрібні предмети для курсу. Для неписьменних роздобудемо завчасу букварі, зшитки, олівці, пера, чорнило, а для учительки крейду й таблицю.

Для курсу шиття й крою чи трикотарства (він мусить тривати кілька тижнів або й два-три місяці) машину до шиття, ножиці й усе, що скаже учителька. Курсантки мусять мати матеріяли. на яких мають вчитися шити, виплігати, тощо.

Те саме й з куховарським курсом. Добра кухня, піч до печива, посуда, бляха, терка, машинка до мяса і т. д. Це одна з головних умов, щоб курс міг правильно відбутися.

Всі зобовязання Секції і кожної курсантки треба точно виконати. Відповідає за це провід Секції. Учителька не сміє мати клопоту з мешканням і опалом, не повинно забракнути продуктів, учениці не можуть залягати з оплатою, спізнатися, чи опускати лекції. Що краще курс буде підготований, то більше користи винесуть курсантки. Також багато залежить від їх власної пильності. Курсантка не сміє знеохочуватися малими труднощами або кпинами несвідомих товаришок. Повинна пильно ходити на всі вкладки, робити все те що кажуть і так як кажуть, вести записки і т. д.

КОНКУРСИ І ЗМАГАННЯ.

Крім курсів переводимо ще й конкурси-змагання. Що це таке? Це змагання членів між собою за краще, докладніше виконання якогось завдання.

Нпр. Ж. Секція уладжує конкурси чистоти хати й подвіря. На короткому курсі члени навчаться, як зберігати лад і чистоту хати, як порядно мити й замітати хату, як зробити порядок у коморі, чи вичистити подвіря із бурянів, упорядкувати навіз, влаштувати виходок, розглянуть, що конечно до хати чи господарства докупити, словом, як завести в хаті й на обійстю зразковий лад. Навчившись, заведуть у себе такий лад і будуть його постійно вдержувати.

Місцева „комісія”. вибрана до тої ціди. (не мусять це бути тільки члени управи Секції) й інструкторка роблять перевірку, тобто заходять несподівано до хати, заглядають по всіх кутках, чи скрізь чисто. як повинно бути. Вислід тої контролі записують собі. По скінченні конкурсу з тих записок вирішується, хто найкраще вдержав лад і чистоту на своєму господарстві. За гарні висліди дістають господині похвалу а то й якусь нагороду-пам'ятку.

Яка ціль такого конкурсу? Чи тільки та, щоб дістати похвалу чи нагороду? Головна користь у тому, що господиня й усі домашні втягнуться, привикнуть до п'рядку та полюблять його, будуть хату свою і далі так гарно вдержувати. За їх прикладом підуть і інші господині того села, а за тим селом і інші села. Щоб показати, як гарно виглядає таке господарство, запрошується на закінчення конкурсу не тільки членів Секції, але й інших господинь та господарів, а навіть Секції сусідніх сіл. Це головна ціль змагання.

Так само як змагання в порядках та чистоті, улажується змагання за найкращий яринний город, квітник тощо. Є також змагання в плеканні й цесності курей, ужитковості добрих порід крелів та інших тварин.

Буває, що матері роблять змагання в плеканні немовлят. (Чия дитина найздоровша, найчистіше вдержана, має відповідну вагу до свого віку і т. д.). Відзначення за найкраще плекану дитину, то найбільша честь для матері. Такі змагання переводяться під контролею лікаря, чи гігієністки.

Ближчі поучення, як робити конкурси, дістає Секція в своїй філії. Переводиться їх там, де Секція гарно розвинула свою працю, де члени пильні й жарні.

НАШІ ЗВИЧАЇ Й ОБРЯДИ.

Як ми вже згадували, наш нарід має прекрасні народні й релігійні свята, обряди, віками усвячені звичаї. Вдержати їх за давнім, прадідним зразком є нашим святим обов'язком. Найкраще pomoже цьому наша Жіноча Секція. Вона підготує на Великдень виведення стародавніх гагілок коло церкви, на Різдва вивчить гарні нові й стародавні коляди й відспіває їх на „просфорі”, піде з колядою на добру, народню ціль. На Маланки, на Андрія, сама або разом з іншими організаціями уладить вечір веселих забав, памятаючи, що всі ці ворожби, вороження, виливання воску і т. п. речі — це тільки забава, а не забобони, що в них давно люди на правду вірили.

Є в нас теж гарні давні обряди й весільні звичаї. Вони помалу забуваються. А шкода, бо вони дуже гарні. Щоб не забувались, треба їх вивести хоч би на сцені, бодай раз у рік. Не треба при тім розписувати роль. Хай „молоді”, свашки, батьки, старости, дружки й дружби добре довідаються, як давно робили весілля. Хай зроблять пробу-дві, а опісля виведуть те весілля на сцені разом із співами й давніми танцями так, як би це було правдиве весілля. Режисером при тім буде хтось із старших, хто ці речі памятає. Така імпреза напевно стягне багато публики й усім сподобається та й дасть дохід і розвагу. З таким добре підготованим весіллям можна сміло піти до міста й відіграти його в більшій залі.

Дуже гарний і скрізь поширений обряд „обжинків”. Ще й досі по закінченні жнив обходять обжинки в багатьох наших селах. Від кількох літ там, де позасновувані кружки „Сільського Господаря”, справляють обжинки не раз дуже величаво. І Ж. Секціям справа ця не повинна бути байдужа. Вони повинні

доложити всіх зусиль, щоби по своїх селах влаштувати до спілки з кружком „С. Г.” обжинки і то як пайвеличавіше.

Вказівки, як улаштувати такі обжинки, найдемо в книжечці „Обжинки”.

Головною точкою будуть, відомо, самі обжинки і то такі, які в нашій околиці обходять, не інакше.

По обжинках, що будуть, очевидно, першою точкою цього свята жнив, можуть ще піти вправи женців, косарів, похід із гарно прибраною дружиною й гарно позамалюваними возами, тощо. Таке „свято жнив” може робити окремо кожне село, але ще краще виходять такі свята, коли їх уряджує ціла округа, тобто кільця чи кільканадцять сусідніх сіл.

Гарно вдаються і приносять великий хосен вечорі народньої ноші, чи то на селі, чи, що краще, уладжені заходом філії в місті. Тоді всі учасники цього вечора, повинні бути в зразково народніх одягах своїх сіл, чи своєї околиці. Підчас вечора можна вивести народні танки та заспівати щогарніші народні пісні.

Та на тих кількох прикладах не вичерпуються всі звичаї та народні свята. Їх далеко більше. Не наша річ їх вчислювати й обговорювати. Ми лиш звертаємо увагу на красу та своєрідність тих великих скарбів культури українського народу, скарбів, що їх треба зберігати як найбільші цінності. Українські жінки, згуртовані в Жіночих Секціях, повинні стояти на сторожі тих скарбів — народніх звичаїв-обрядів, народньої ноші, народнього танку й узагалі всього, що наше, рідне й гарне. Це їх святий обов'язок.

ДЕНЬ МАТЕРІ.

Є ще один день у році і то великий день, що його треба якнайторжественніше відсвяткувати. Це день Матері. Цей день припадає не тільки в нас, але скрізь у цілому культурному світі, на другу неділю десь на 12—15 травня. В тому дні всі культурні народи клонять голову перед материнством та віддають пошану материнській безмежній любові, жертві й посвяті. В цьому дні кожна дитина, памятаючи про всі ті добродійства, що їх зазнала від рідної матері, виявляє їй свою любов, виручує в праці та обдаровує хоч би й найменшим дарунком.

З тієї нагоди уладжують по всіх селах і містах гарні вистави, концерти в честь матерей. І в нас, де ще не завівся цей гарний звичай, треба його завести. Підготовою такого свята повинна зайнятися молодь, а не тільки шкільні діти. Зате на свято повинні поприходити всі громадяни, не лиш самі матері та шкільні діти. Це свято повинно бути святом цілого населення, цілого села. Кожний з нас, хоч би найстарший, мав або й має ще маму. Хай же віддасть їй честь, або згадає її в той день хоч би участю в святі, хоч би відвіданням її могили.

Залю на свято матері треба гарно прибрати. Всі гості повинні прийти святочно одягнені. При вході на залю комітетові припинають всім гостям до грудей квіточку: тим, що їх мама живе голубу, а тим, що їх втратили — білу.

На програму складається мала відповідна театральна вистава, епіви, деклямації й гарна, змістова промова, а крім того короткі, тенлі слова представника, чи представниці молоді.

З нагоди дня матері Ж. Секція постарається про молебен у церкві на інтенцію матерей, попросить священика сказати з тої нагоди кілька тенлих слів

до народу. В інший день окремо подбає вона про добрий відчит про значення виховання дитини, доброю матір'ю і т. п.

Дохід із свята матері (добровільні датки) звичайно призначається на Дитячий Садок.

ДИТЯЧІ СВЯТА.

Дітям від матерей та від Секції теж щось належить. Крім тих вистав та забав, які з дітьми улаждує школа, захоронка, та управа Дитячого Садка. повинна відбутися в грудні вистава в навечеря св. Миколая, а після Різдва ялинка. Ці сята мають на цілі не тільки розвагу, забаву для дітей. Вони мають дати змогу дітям пізнати весь чар радісного свята Христових народин, свята, підчас якого, за словами легенди, вогонь не пече, не морозить студінь. а зате скрізь царить радість і спокій. Вони мають в серцях дитячих розбудити любов до одного з найкращих християнських свят — Різдва, та до святого Миколая, що так дуже любив дітей і, як лиш міг, постійно їм помагав.

Старшому громадянству повинні ці святкові дні пригадати, що не всім дітям в добрі живеться, що багато з них терпить передчасно злидні. Чи ж не повинно це справити радості чесним і добрим людям, коли вони мають змогу — викликати в сумних дитячих очах блиск радості?

І на ялинку і на св. Миколая позбирайте всіх дітей у своєму селі, бідних і багатих і пообдаруйте їх хоч би найменшими дарунками для всіх однакими. Нехай у тих днях щезне сум із дитячих облич. За той блиск радості в дитячих очах матимете велику заслугу перед Богом і перед Батьківщиною.

Дохід з цих імпрез треба призначити на закуп одежі і книжок для бідної дівчорі.

ПРОСФОРА — СВЯЧЕНЕ Й ІНШІ ІМПРЕЗИ.

Про одно треба постійно Жіночим Секціям пам'ятати: на забавах, прийяттях, у буфетах, які уладжує, або ними займається Жіноча Секція, не сміє бути й каплі алькоголю. Це закон! Тим то й не тільки не подаємо до столу ані не продаємо в буфеті горівки чи палюнки, чи щось подібного, але й пива або вина. Замість цих отруй жіноцтво приготує добрі здорові безалькогольні напитки.

Якщо уладжуємо „просфору”, „свячене”, чи інше якесь святочне прийяття, мусимо в першу чергу вирішити питання, чи робимо таку гостину тільки для членів У. О. Т. з родинами, чи спільно з іншими організаціями. Тут важне передусім те, чи маємо відповідно велику залю, де має відбутися гостина. Годі запросити стільки людей, щоб потім не було де рушитися. Розважимо теж, чи вдасться нам дістати на це прийяття відповідну кількість посуду: тарілок, вилок, ножів, ложечок до чаю і т. п. Крім цього рішає тут і воля інших організацій, чи хочуть обходити це свято окремо, чи всі разом спільно. Якщо робимо це прийяття разом з іншими, тоді й комітет, що має тим зайнятися, мусить бути спільний — тобто зложений з відпоручників усіх товариств.

Тому, що на всякі наші прийяття, гостини, забави не вільно приходити кому небудь, мусимо добре подумати, кого запросити. Найкраща засада така: просимо в першу чергу власних членів, а як є змога, то й членів інших наших організацій. Тоді ми певні, що це люди наші, українці, люди чесні, бо ж когонебудь не приймається в члени товариства. Хто стоїть поза нашим громадським життям і не належить до жадного українського товариства, той тра-

тять право до участі і в нашому товариському житті. Запрошуємо або при допомозі обіжника, з яким наші делегатки обійдуть усіх членів (кожний мусить ствердити своїм підписом, що обіжник читав), або розішлемо кожному окреме запрошення. Інші товариства найкраще запросити запрошенням на руки проводу з тим, що запрошуємо до участі всіх членів. Тоді вже провід повідомить про це запрошення своїх членів.

На „свячене“, „просфору“ запрошуємо в першу чергу священика, щоб поблагословив Божі дари, а також його родину. Просимо місцеве українське учительство, запрошуємо нашу ОЖС, щоб вислала на те свято своїх відпоручників. Навіть, коли робимо це принити тільки для власних членів, звичайно повідомляємо про це наші місцеві товариства й просимо прислати своїх делегатів.

Всю роботу треба поміж комітетових розділити: секретарка з молоддю займеться виготовленням запрошень, чи виписанням обіжника, молодь обіде з ним членів. Молоді займуться теж прибранням залі й столів (залю замаїти зеленню, прибрати рушниками, килимами і т. п. Чисто застелені столи прибрати зеленню, квітами). Інші комітетові вистарається посуду й будуть на неї вважати, щоб не потовзлася й не пропала, інші займуться збіркою та купном потрібних продуктів, господині займуться печивом, приладженням страв і т. д. Виберемо й таких, що будуть видавати їду чи напитки (лімоняду, чай). Словом, обдумаємо й розділимо всю роботу заздалегідь й припилюємо, щоб часом чого не забути, щоб все було зроблене на час, щоб усі комітетові, заки ще гості зачнуть сходитися, були на місцях.

Треба теж обдумати, кого де посадити. Перше місце посередині стола призначаємо для священика.

дальше делегація ОЖС і поважні замісцеві гості, а ще дальше поважніші гості домашні: учительство, делегації уст-мов і т. д. Всю працю треба так наладнати, щоб за стіл, і то зараз побіч делегації від ОЖС, мог-ть теж засісти й голова чи містоголова Секції. Вона, після поблагословення Божих дарів, короткими, з п-ими словами привітає гостей і членів від імені Секції та зложить усім побажання.

При свиточних імпрезах складають теж побажання в коротких словах священник, делегатки ОЖС, представництва місцевих установ. Всі вони, заки заберуть слово, звертаються з тим до голови.

В часі гостини при просфорі співаємо колядки, при свяченому, по попередній відповідній підготові, молодь може вивести на сцені гагілки.

По скінченні гостини, голова чи хтось із поважних членів дякує гостям і всім учасникам за участь у святі.

Вставши від стола, гості можуть ще поготорити, васпівати, забавитися.

Що і як подаємо на таких приняттях?

„Просфору” й „Свячене” уладжуємо або складкою, або за вступом згори. Якщо складкою, то господині, що з родиною беруть участь у такій імпрезі, складають, порозумівшись із комітетом, одні муку, другі яйця, мясо, товщ, цукор і т. п. Опісля, приладивши з того добрі страви, не побирають згори вивначеної оплати, тільки добровільні датки на покриття різних видатків. Коли робимо за означеною згори оплатою, тоді, зложивши добровільно дещо, решту докупимо, обчисливши наперед, кільки чого треба, кільки це буде виносити на одну особу, і вже в обіжнику, яким гостей запрошуємо, зазначимо, кільки від особи виносить оплата й попросимо зло-

жити її згори на руку тим, що з ним ходять. В обіжнику стверджується підписом згоду на участь і заплачений вступ. Зголошень в останній хвилині не можна приймати, бо тоді могло б не стати їди й місця при столі. Не побирається оплати тільки від священника, що трудиться поблагословити Божі дари, від замісцевих почесних гостей. Решта, як і самі комітетові, хоч матимуть не мало труду, повинні вступ заплатити. Це ж піде на дохід Секції, що тим способом краще поведе свою працю.

Що подається на таких святах?

Взими при просфорі крім куті й солодошів до чаю (медівника, маківника та тісточок), подають, оскільки це можливе, ще й теплі страви: печеню в картоплю та городовиною, голубці, або щось подібне, а при тім, розуміється, і колач чи хліб.

Свячене звичайно подають холодне: вудженину (шинку, ковбасу і т. п.), яйця, паску, бабку, а до чаю солодке печиво. Вудженини даємо звичайно 10 дк. на особу. Найкраще наложити це гарно на окремі тарілки, прибрати яйцями й готове подати. Зрештою це все залежить вже від комітету. Треба тільки уважати, щоб їда була смачна, подана гарно, недорого, але все таки обчислена так, щоб і Секція дещо заробила.

Крім їди важна справа — це напитки. Тому що не подаємо алькоголю, тобто не тільки горілки, але й пива та вина. Секція уладить курс — показування хлібних і овочевих квасів, що дуже смачні й мусують, як шампани, й буде подавати їх гостям на прийяттях так, як давно подавали пиво. На закінчення при закутках крім цього подається кожному добрий, гарячий чай. (Його теж треба вміти добре приладити!)

В той спосіб робиться гостини за добровільними датками, або за згори зложеною оплатою. Інакше діло з уладженням буфетів в часі забав. чайних вечорів, фестинів і т. п.

Як уладжується буфет?

В часі забави при окремих гарно прибраних столиках (найкраще в побічній кімнаті, або десь при боці залі) уладимо продаж всякої смачної їди й безалкогольних напитків: квасів, лімоняди, чаю. При приладженні буфету треба застановитися, кільки нам того всього може бути потрібно (кільки осіб надіємося). Не добре, коли наладимо за багато, щоб залишилося, але й недобре, коли вже на початку забави гості буфет розкуплять, а опісля голодні та спражені не мають охоти бавитися.

На забавах, фестинах, звичайно, ладимо буфет холодний, хоч може бути й одна-дві страви теплі. Тоді одначе мусимо мати де їх пригріти та мати недостатком посуду. На холодний буфет робимо гарні смачні канапки (в двох родах і цінах), приготуємо холодну вудженину, тіста, торти, морозиво й т. п.

Вся їда мусить мати свою означену ціну. Всі канапки й тісточка до найменшого кусника хліба треба обчислити, списати й за списом віддати тій, що це буде продавати. По скінченій забаві та, що продавала, повинна вчислитися що до кусничка, а що лишилось, віддати комітетові. Не розбирати того, що лишилось, тільки другої днини скликати членів і зробити випродажу останків. Тоді ніхто не зробить закиду, що, мовляв, щось десь „поділося“... Для влегшення справи найкраще продавати все в буфеті при помочі бльочків. Бльочки, цебто перепечатані печаткою Секції карточки, продає хто ін-

ший, а їду й напиток за них дістається знов від іншого. На всі видатки, що їх робимо, мусимо мати квитки. Всі видатки зрачуємо й запишемо в касовій книзі. Рахунки мусять бути в найбільшому порядку!

НАЦІОНАЛЬНІ СВЯТА Й ПАМ'ЯТНІ ДНІ.

Кожний культурний нарід, отже й наш, має крім церковних також і національні, народні свята й пам'ятні дні, про які й Жіноча Секція не може забувати й спільно з іншими організаційними клітинами їх гідно відсвяткувати. Концертами, святочними сходами, відчитами й рефератами віддаємо честь заслуженим, славним людям, нагадуємо собі й молодому поколінню незабутні події нашого минулого з давніх й нових часів.

Такі народні свята, коли їх вивести гарно й поважно, дають доказ культурности, свідомости й громадського вироблення даного села, а в цілості даного народу.

Не будемо вичислювати, які річниці, які народні свята маємо й коли їх треба обходити. На це є вже устійнені окремі дні, а також пригадки, зазиви в часописах, за якими провід Секції обов'язаний пильно стежити й заздалегідь ціле свято разом із іншими товариствами села підготувати. Не годиться із обходами пам'ятних днів та роковин спізнатися. От напр. знаємо, що Шевченківські дні припадають в березні: 10-го уродин, а 9-го смерті поета. Отже беремося до підготовки Шевченківського свята завчасу, тобто в початках лютря, або й скорше, щоб приготувати концерт на один із тих днів. Так само з іншими пам'ятними днями. Жіноча Секція може цю справу нагадати всім іншим товариствам, може скликаги в тій справі загальну нараду, щоб нарадитися, як

якнайвеличавіше влаштувати такі роковини, які повинні мати масовий характер. В них повинні взяти участь всі громадяни села, а не окремо жінки, окремо чоловіки, молодь і т. п. Скликується в тій цілі спільну нараду представників всіх товариств і розділюється працю між поодинокі відділи. Ці дають ту точку, інші другу, одні займаються ще гарним святочним прибранням залі, тощо. Вибір точок та уложення програми залежить від сил, якими розпоряджаємо. Про це вже рішає окремий комітет, диригент хору, режисер вистав і взагалі люди, що такими справами займаються й на них розуміються.

Всі обов'язки, які на себе приймемо, треба точно й совісно виконати. Члени хору не повинні опускати проб, ані спізнитися. Деклямагори мусять дуже добре вивчити свої деклямації. Учасники інсценізації якогось твору, оскільки вона входить в програму, мусять свої ролі якнайкраще вивчити.

З промовою треба запросити когось із псажних добрих промовців.

Програма такого свята чи академії (робиться її в полудне), чи вечірного концерту не повинна бути задовга. Треба все так її підготувати й зложити, щоб разом із короткими перервами не була довша, як на 2—2 і пів години. Краще, коли учасники розходяться з жалем, що свято вже скінчилося, ніж із радістю, що врешті можуть розійтися.

Святочні концерти, як і всі інші обходи, свята, вистави треба зачинати *точно* в означеній годині. Всяке спізнювання є ознакою некультурності й того треба рішуче відучитися.

На святочні концерти — вистави приходимо одягнені святочно. Найкраще то таки в місцевій народній ноші. Навіть там, де вже люди закинули її

й одягаються по-міськи, кожна людина повинна мати святочний народний одяг і то не якийсь видуманий, зманерований, а давній одяг свого села, або своєї околиці. Такий одяг треба вдягати на всі вистави, свята, навіть до церкви. Такий одяг найкраще відповідає даній околиці, даній природі й цілій місцевій обстанові. Те, що гарне на Гуцульщині, не відповідає Поділля, стрій з-над Дніпра неприродно виглядає над Сяном, а ще тоді, як поначіпляється, понашивається на нього таке, чого над Сяном ні Дніпром ніхто ніколи й не бачив...

В святочно по-народньому прибраній залі, самі в святочних народніх одягах, заховуємося теж святочно. Не лицюють тоді навіть в часі перерв голосні розмови та сміхи. Підчас виконування поодиноких точок сидимо тихо, не шепчемо, не оглядаємось. Хто спізнився, хай не пхається, а терпеливо вичекає хоч би під замкненими дверми, доки ця точка не скінчиться. Не треба теж перебільшувати з оплесками. По відспіванню Заповіту Шевченка, молитви „Боже єдиний”, Національного гимну *ніколи* не плещеться в долоні. Це собі запам'ятаймо раз на все, так само як і те, що національний гимн співають всі, стоячи рівно на позір. Треба теж навчитися співати його правильно так, як у нотах, а не кожний по-своєму.

Незалежно від загального прилюдного свята добре буде, коли Секція посвятить цьому святові, чи роковинам одні свої сходи. На тих сходинах повинні члени довідатися трохи більше про те, в чю честь, чи пам'ять свято відбулося. При тім можуть прочитати щось із творів, чи статей написаних з цієї нагоди. Вирізнити річниці великих українок, яких очолює княгиня Ольга, Леся Українка, Ольга Кобилянська, чи українок-мучениць з Ольгою Бассараб.

ТЕАТРАЛЬНІ ВИСТАВИ.

Театральні вистави влаштовує театральний гурток при У. О. Т. Щоб вони добре вдалися й принесли селові користь, треба вистаратися передусім про добрий твір, совісно до нього приготувитися і потому відіграти добре й сгаранно.

Твір pomoже вибрати окружний провід, або хтось із людей, що на тім добре визнається. Виставу підготувить добре тільки добрий режисер, чи режисерка, цебто людина, що в тій ділянці вже працювала й має досвід. Час-до-часу наші повітові товариства улаштовують курси для режисерів і диригентів хорів, то й не від речі було б на такий курс когось із села вислати, щоб потому мати в селі свого власного режисера. Добре було б, щоб у таких курсах брали участь також жінки, чи дорослі дівчата, що мають більше часу. Та покищо, доки в селі нема ні вишколеного режисера, ні режисерки, звертаємось із тією справою до тих, що вміли б вивести виставу. Дуже часто pomoже нам в тім місцеве учительство, що влаштовує всякі вистави та концерти із шкільною дітворою.

Коли пєса вже вибрана, режисер підбирає собі потрібних до вистави людей, розділює їм ролі та зачинає підготовляти виставу. Коли раз хтось прийме участь у виставі, тобто прийме ролю, то він зобов'язаний якнайкраще вивязатися з прийнятої на себе праці; учасники вистави (аматори) мають визчити ролю й точно приходити на всі проби (не спізнятися!), не ображуватися чимбудь, не кидати ролі, не довівши її до кінця. Не всі ролі в пєсі головні, не всі можуть грати самих молодих, гарних. Часом дуже гарній дівчині прийдеться грати ролю поганої, злющої баби. З цим треба погодитися й дати себе так ухарактеризувати, як треба, та одягнутися, як вимагає роля.

Ті, що уладжують виставу, обов'язані постаратися за все, чого до вистави треба. Зазначуємо при тім, що це роблять усі члени, а не тільки сама управа. Провід повинен розділити на сходинах членів театального гуртка працю: цей залагодить справу залі, той вистарається потрібні до вистави речі (меблі, одяги і т. п.), ще інші займуться оголошенням, продажно білетів і т. д. Всі зобов'язані приняті на себе обов'язки докладно сповнити. Управа має помагати й пильнувати, щоб чого не забракло, щоб хтось не забув чого небудь виконати. На кінець ще одна заввага: ті, що часто виступають у виставах і концертах набирають вправи. Але це звичайно самі дівчата і хлопці. Коли ж така добра аматорка чи співачка вийде заміж, звичайно перестає брати участь у громадсько-культурному житті. Так не повинно бути. І молодиця і дівчина не повинні відступати від громадського життя. Часто буває, що заміжні чи жонаті перестають брати участь у виставах, концертах, щоб, мовляв, люди з них не сміялися. А ми скажемо хіба те: хай пристойно заховуються, поведуться чесно, то тоді ніхто не посміє на них нічого сказати. А якби й тоді ще що говорили, то вони нерозумні й темняки. З таких не треба собі нічого робити. Вони і так нічого не вміють хіба сміятися.

Інше діло, що й жінці й дівчині, як ми вже сказали, треба так поводитися, щоб люди її на язика не брали. Треба просто старатися, щоб усякі обмовники не могли найти нічого такого, що дозволило б їм пустити в рух язика. А постаратися про це не так важко: вийде по пробі по молоду жінку чоловік, по дівчину батько чи брат, і кінець сплетням, що то, мовляв, та й та з таким то й таким по ночі пліт підпирала і т. п. Українські дівчата й жінки повинні високо носити свою жіночу й дівочу честь. Треба

поводитися так, щоб ніхто не посмів кинути на них каменем.

ПРОГУЛЬКИ Й ВІДВІДИНИ.

Вліті якраз по закінченні найпильніших польових робіт, або взимі, коли є більше часу, уладжує Секція для своїх членів прогульки, чи то до славних, історичних місць, чи зразкових господарств, промислових установ, музеїв і т. п. Такі прогульки треба передусім зорганізувати й підготувати, щоб вони дали учасникам відповідну користь та приємність.

Як це зробити? Передусім на сходинах вияснити й розповісти членам, куди хочемо зробити прогульку, що там цікавого можна побачити, кільки буде коштувати участь у прогульці, кільки вона забере часу та що треба з собою взяти на дорогу.

Коли ж все це подано до відома членам, треба списати всіх, хто хоче взяти участь у прогульці, або визначити час, до якого мають зголоситися й зложити наперед гроші на кошт прогульки. (Це обов'язково). Потім замовляємо підводу, як це недалеко. Коли ж прогулька дальша, а учасників багато, тоді стараємося про залізничну знижку. Буває, що за невеликою розмірно оплатою можна винаймати цілий автобус.

Вибираючись на прогульку, треба пам'ятати, що наш приїзд треба завжди зголосити там, куди вибираємося, і то на кілька днів наперед, бо ж і фабрика, чи музей, зразкове господарство чи інше, мусить приготувитися на наш приїзд і призначити когось, що обводив би нас та усе пояснював.

Коли їдемо дальше, то заздалегідь треба подбати, де й до кого заїдемо, де зможемо відпочити, а те й переночувати.

Підчас прогульки вважати, щоб всі учасники поводитися культурно, чесно й чемно. Підчас звиджування члени прогульки повинні добре уважати, щоб собі як найбільше запам'ятати тих цікавих речей, що їх побачать і почують.

По повороті додому Секція повинна посвятити одні сходи на те, щоб члени попригадували собі, що бачили й чули, чого навчилися, й розповіли тим, що не мали змоги взяти участі в прогульці. Треба теж застановитися, що з побачених речей можна б було в нас завести й т. д.

Відвідуємо теж із нагоди закінчення курсів, конкурсів, фестинів, вистав і т. п. також сусідні Секції. Добре теж час-до-часу запрошуватися в „гостину”. Найкраще це робити влітку. Оттак десь в городі, в садку, чи навіть у лісі, зійтися, перекусити (дещо поприносять із собою гості, дещо зложить домашні), а при тім поготорити з собою, обмінятися думками, розказати про свою працю, забавитися, поспівати і т. п.

Такі „гостини” приносять багато користи й господарям і гостям. І одні й другі мають змогу познайомитися із своєю працею і спільно порадитися, до якого діла найкраще було б їм у даному часі братися.

Взагалі Секції повинні урізномороднювати свою працю легкими, культурними розвагами, в яких брала б участь не тільки сама молодь, але й старші.

РОЗПОДІЛ ГОСПОДАРСЬКОЇ ПРАЦІ В ЖІНОЧІЙ СЕКЦІЇ НА КОЖНУ ПОРУ РОКУ.

Кожна пора року приносить нам нові обов'язки, нові завдання дома, в родині, в громаді й господарстві. Секція, а радше її провід не тільки повинен знати, які це обов'язки, яка праця в даному часі

стоїть перед жіноцтвом села, але також усе й своєчасно познайомлювати своїх членів, і всіх охочих жінок із тими працями, що їх треба перевести. Обов'язок проводу дати почин кожній праці жіноцтва в селі, ту працю вміло повести та доложити всіх зусиль, щоб вона дала якнайкращі вислід.

І тому не від речі буде, коли собі оту господарську працю, що нас чекає продовж цілого року, якось поділимо, упорядкуємо, щоб не забути чогось і щоб праця йшла по черзі та в своєму часі. Зробимо собі плян праці на цілий рік. А що на селі вся головна господарська й домашня праця зачинається восени, то й ми собі зачнемо від осені:

Осінні місяці: вересень, жовтень, листопад.

Користаючи, що часу більше, бо всі важніші польові роботи покінчилися, а що далше, то вечорі стають довші, робимо частіше сходи́ни Секції, щоб собі дещо цікавого прочитати, погуборіти та порадитися, як вивязатися з усіх наших обов'язків, що нас дожидають. А обов'язків багато — і то важних обов'язків.

От візьмим під увагу наших дітей. Наука зачинається в школі. Треба дітей якось по-людськи направити до неї — до школи, чи то до сільської, чи теж, як нас на це стати, до міста. Передусім треба подбати, щоб діти відразу забралися до науки. Як до школи далеко, умовляємося із сусідами, щоб у слітні дні, а також взимі під час заметілі відвозити дітей до школи. Треба відразу купити їм книжки й усе шкільне приладдя. Бо відомо чого дитина навчиться, те її і то на ціле життя. А рідна мама дитині не ворог, не правда ж? Тож пособлятиме як тільки зможе, щоб дитина ходила правильно до школи, не опускала науки і врешті щоб могла в дома те, що в школі позавдавали, докладно вивчити. Треба зро-

бити кінець з пастушенням й іншими тяжкими роботами.

Що діти висилаємо до школи повмиваних, з чистими не тільки руками й ногами але й шиєю, з голівкою чисто вимитою й добре вичесаною, про це хиба не треба й згадувати. Брудна, обдерта, не вичесана добре дитина, це свідощтво ганьби й сорому для мами!

Старших дітей від 14—18 років, що покінчили вже сільську школу, вишлемо до господарських, чи фахових шкіл, а якщо яке мусить лишитись дома, впишемо його до Хліборобського Вишколу Молоді, щоб привчилося новіших способів господарки.

Восени, по жнивах, робить Секція до спілки з кружком „С. Г.” „Обжинки” — влаштовує гідно оте прекрасне, старовинне свято плодючости рідної землі, свято закінчення цілорічної праці рільника-господаря. Обжинки обходимо так, як обходять або обходили їх колись у нашому селі, не інакше. Тоді вийдуть вони природно й будуть прикметні якраз тому селу, де вони відбуваються. Будуть це обжинки, які роблять, чи робили колись в селі; жінцями будуть: усі члени кружка „С. Г.” й Ж. С., а господарями чи то голова Кружка в Секції, чи хтось із поважніших громадян, от нпр. голова філії, якщо візьме в тім святі участь.

Обовязком Секції є не забувати й про здоровя. Під осінь западають люди на різні недуги, тимто й необхідно попросити лікаря, щоб повчив нас, як себе перед тими недугами зберігати. Попросимо теж лікаря, щоб сказав нам, як треба жити взимі, щоб її в здоровю перетривати.

В господарстві: обовязок управи Секції постаратися про короткі курси, чи покази варення страв із городовини й овочів (садовини), курси робити

запаси на зиму (смаження повил, мармеляд, квашення огірків, помідорів, капусти, фасолі і т. д.), а також курс сушення й переходування овочів і городовини на зиму в пивниці, кіпцях, рівцях і т. д.

Треба теж подбати про куплення помічних господарських знарядів для користування членів Секції. Купимо добру шатківницю, котел до смаження повил, а як Секція спроможна, то й машинув терлицю до льону й конопель.

Восени громада укладає бюджет. Секція повинна звернутися до управи громади, щоб у громадським бюджеті вставили відповідну суму на працю в Ж. Секції. А й кооперація, якщо жінки її належно підпирають, теж повинна прийти Секції в потреби з грошевою допомогою.

В хаті робимо порядки на зиму. В першу чергу відчищуємо всі кімнати від насікомих, як вони є. Внесемо всі меблі надвір, вичистимо їх та виміємо, відновимо, змінимо солом у сінниках, а хату чистенько вибілимо. І вікна чисто помиємо, покітуємо, між них насиплемо піску, наложимо моху й добре їх забезпечимо на зиму. Одначе не забиваємо їх на глухо. Бодай одна кватирка в вікні мусить лишитись до щоденного відчинювання через цілу зиму. Це для здоров'я конечно, а крім цього перевітрювана правильно хата краще огрівається.

Всі непотрібні речі господиня повиносить. Бочки з капустою підуть до пивниці, чи до комори. Що менше річей в хаті, то більше в ній повітря, то здоровіше в ній жити.

Таксамо треба на зиму побілити й забезпечити господарські будинки, курники, хліви, стайні й пивниці.

В городі повизбируємо все бадилля й відпадки. Повизначаємо місце на грядки й усяку городовину.

Зробимо місце на квітник коло хати. Цілий город скопаємо й залишимо землю в грубих скибах. Через зиму земля скрушіє й бур'яни вимерзнуть. Грядки під капусту, рослини осінню добре підгноїмо й прикопаємо. Грядки на петрушку, моркву, шпінат, салату й пастернак приладимо під засів, і як тільки настануть добрі приморозки, засіємо їх. Упорядку-

Осінні роботи в саді.

ємо теж подвіря й обсадимо його живоплотом. Позасаджуємо нові корчі, дерева, заложимо нові купи компостові, старі перекинемо. Словом, постараємося якнайкраще використати осінній час, бо це нам заощадить немало часу й праці на весні. Як перевести оці всі роботи, порадимося з інструкторкою чи з учителькою, а передусім багато про них довідаємо-

ся, читаючи пильно господарські часописи, де власне про такі справи пишуть.

Господині мусять теж навчитися обчислювати свої запаси, що їм потрібні на зиму для дому й господарства. Добра господиня мусить знати, кільки їй треба збіжжя на муку, щоб стало аж до нової, кільки каші, фасолі, бараболі і т. п. Обчислить, кільки чого потребує на тиждень, а опісля вже легко врахує, кільки на рік, тобто на 52 тижні, додаючи ще на святочні потреби. Обчисливши в той спосіб, знатиме кільки чого може продати, а кільки чого прийдеться їй докупити. Треба все так розложити й уложити, щоб восени не жити отак без рахунку, а на весну зійти тільки на пісню бульбу.

В подібний спосіб треба обчислити запаси паші для худоби. Як бачимо, що чогось із паші маємо замало, треба постаратися паші припаси доповнити восени, коли все дешевше. Коли ж паші докупити не можемо, то краще вже дещо з худоби продати, ніж заморювати всю худобу так, щоб тільки ребрами на весну світила й ледве жила. Всі оті справи восени повинні господині докладно й річево на своїх сходинах обговорити й обговорене, обдумане замінити в чин. Бо, відомо, самі слова, хоч би й найкращі, без діл — то полова.

Восени вирішуємо, які курси здалося б перевести в Секції взимі, і завчасу зголошуємо їх у філії, щоб на час можна було дістати інструкторку. Може теж учителька могла б зробити коротші курси вихіснування мяса з крілів, маринування й вихіснування мяса битого вепра і т. п. Також деякі ручні роботи, вишивання, плетення могла б вона показати, коли б її Секція попросила.

Зимові місяці: грудень, січень, лютий.

Зима — це час найбільше посиленої праці в усіх товариствах по всіх домах. Через зиму маємо змогу поширити своє знання, та й здобути загальну й господарську освіту.

Передусім будемо вчитися рідної мови, а радше грамоти. В тому часі всі неписьменні члени повинні перейти курс для неграмотних. Тим, що покінчили сільську школу, треба привчатися плавно читати, вчитися розуміти і вміти використовувати читане. Можемо в Секції навіть уладити конкурс-змагання гарного читання й оповідання того, що прочитали, з нагородами, якими будуть гарні повчальні книжки.

Взимі перейдемо теж курси науки рідної історії та й науки про рідну землю, тобто географію України. Хто хоче зватися культурною, свідомою людиною, тому ці науки перейти необхідно. Секція в тій справі порозуміється з проводом УОТ й постарается такі курси для старших і молоді конечно улаштувати.

Познайомимось теж із найкращими творами наших письменників, поетів, довідаємося про наших славних людей.

На сходах з роботами (вечерниці з куделями, шитвом, плетивом, вишивками, а то й латанням білля й одежі), читатимемо по черзі цікаві повісті, оповідання, вірші, будемо теж позичати з нашої бібліотеки книжки до читання додому.

Взимі уладжуємо театральні вистави, концерти, забави, „просфору”, вифліємську виставу, вчимося гарно співати колядок та інших гарних пісень. Для дітей уладжуємо свято св. Миколая, „ялинку” і т. д.

Заки приступимо до влаштування якогось курсу, чи будьякої гуртової праці, мусимо добре все обду-

мати, як і при чий допомозі оте завдання виконати. Обдумавши й обговоривши діло якелід, уже без зайвих балачок забратися до праці так, щоб кожний робив точно й совісно те, що йому визначили, чи до чого зголосився.

Секція, що дбає про здоровя своїх членів, попросить лікаря з викладом про шкідливість уживання

Роботи з вишивками.

алькоголю та про те, як берегти взимі здоровя перед недугами, як берегти дітей від кривухи й т. п.

Управа Секції не забуде й про виклад про виховання дітей, для молоді про культурну поведінку, тощо.

В ділянці господарства Секція уладжує довші курси куховарства, шиття, плетення й інших господарських праць.

Секція пригадає теж господарням, як берегти свої запаси, щоб вони не псувалися.

Взимі вчимося з поучень фахівців, а також із книжок та господарських часописів, як плекати господарські тварини, як підготовлятися до весняних робіт. На кінець зими закладаємо вже вчасні інспекти, замовляємо насіння і яйця расових курей. Замовляємо й купуємо різне помічне господарське знаряддя (малі сапки, пазурки, ножиці до живоплотів, ручні планети і т. п.). Направляємо теж наше господарське знаряддя, вибираємо та чистимо насіння. Робимо мати до накривання розсадників.

Старанно зберігаємо попіл (деревний) і курячий навіз. Вони нам опісля в городі дуже придадуться.

Весняні місяці: березень, квітень, травень.

Кінчаємо курси рідної мови, читання і господарські. Беремо участь в уладженні концерту в честь Шевченка, ладимо спільне свячене.

Перейдемо перед святами курс печива й приладження святочних страв. По Великодні беремося до підготовки Дитячого Садка. (Зголошення запотребування учительки, вишукання приміщення, справлення потрібної обстановки, списання дітей і т. п.).

Мимо весняних робіт не переривати сходин Секції. Все ж треба знати, що в світі діється, все треба про щось нарадитися з інструкторкою, чи учителькою.

Члени Секції нарадяться про те, як обійтися без дитячого пастушення (ніде в культурних краях діти худоби не пасуть). Може прийдеться винаймати спільного пастуха. Може вийде вигідніше пасти худобу, поприпинану до глибоко повбиваних паликів, або відгороджувати пасовище рухомими плотиками, аби худоба всього відразу не винасла. Молоді, запи-

саній до Х.В.М.. треба допомогти як найкраще перевести всю працю за вказівками передовиків.

Господині беруться до весняних робіт: закладають інспекти або засівають вчасну городовину й квіти в пачках. Зачинається кільчення, а потім садження вчасної бараболі; обсів і обсадження городу, висаджування вчасної городовини, пікування помідорів, садження квітів. Насаджуємо квочки. Яйця підбирати старанно від найкращих несучок. Не забувати, що найкращі несучки будуть з куряток, що виляглися у квітні — травні. Перед Великодніми святами переводимо основні порядки в хатах і в господарських будинках. Хату білимо, відчищуємо всю обстанову та й змінємо солом у сінниках.

В місцевостях, де приїзять гості на літо, чи на лікування, треба поприлагоджувати хати для літників. Як узимі не було змоги перевести курсу варення й печення хліба й булок, перевести його ще тепер. Також курс роблення порядків, прання й прасування. Це все при літниках дуже оплатиться. Оплачується дуже добре плекання городовини, полуниць, а навіть квітів. Подбати, щоб село перевело упорядкування вулиць, площі та доріг.

Літні місяці: червень, липень, серпень.

Попри велику працю в господарстві не переривати сходи, щоб не переривати тягlosti праці в Секції. Як вже прийдуть на правду пильні роботи, робити сходи коротші, або що другу-третю неділю. В добре веденій, живій Секції члени самі не схочуть робити перерви, бо сходи є для них потребою й приємністю, а не якимсь обов'язком.

Заходом Секції повинен на час отих літніх місяців повстати Дитячий Садок. Продовж його існування Секція повинна ним опікуватися і, як тільки

може, помагати учительці-садівниці. Не забуде теж Секція попросити садівничку на сходини з поученням, як виховувати і годувати здорово дітей. Попро-симо теж лікаря з рефератом, як використати літо для здоров'я, як годувати діток та зберігати немовлята від небезпечної літньої бігунки.

При кінці шкільного року треба скликати нараду батьків з цілого села, щоб спільно застановитись, до яких шкіл позаписувати старших дітей по скінченні місцевої народньої школи. Також у важніших випадках можна порадитися ОЖС.

Вліті відбуваємо прогульки до зразкових господарств, славних місцевостей, музеїв і т. п. Не біймося на короткий час покинути хату. Кожна подорож — цікавому наука, з якої нерідко може навіть дуже багато скористати.

В городі висаджуємо решту розсади та квіти. Садимо пізну бараболу, фасолу, огірки, гарбузи, кукурудзи й т. п. Утримуємо чисто грядки й квітник. Ведемо постійну боротьбу з бур'янами і скидаємо їх на компостові купи. Боремося із шкідниками городовини й садів.

Після овочування полуниць сполемо їх і розсадимо на нову грядку. Засаджені в липні-серпні полуниці будуть родити вже в наступному році. Збираємо кропиву для курей на зиму. Від цього будуть взимі краще нестися. Збираємо падальниці в саді, що кращі краємо й сушимо, гірші, перебравши, зужиткуємо на оцет. Робимо курси, як варити городовину, як добре ужиткувати для здоров'я набіл і яйця. Робимо курси переробу й консервування, сушення, квашення городовини, ягід та овочів на зиму.

ЩО ПРИДБАЄ ЖІНОЧА СЕКЦІЯ ЗА СВОЇ ДОХОДИ?

Секція має свої гроші, що їх придбає:

1. З членських добровільних вкладок.
2. З різних імпрез (цебто з вистав, забав, буфетів і т. п.).

3. З господарських заробітків: Секція нпр. управляє й продає на свій дохід городовину, росаду, виробляє й продає через кооперативу мармоляди (повила, тісточка, безалькогольні напитки, тощо). Словом, старається якнайкраще господарювати.

На що обертає ці гроші?

На уладження й удержання домівки.

На придбання бібліотеки й передплату часописів.

На уладження різних курсів.

На удержання Дитячого Садка, себто опіки над дітьми в часі польових робіт.

На висилку членів на курси.

На поїздки на філіяльні сходина, на покриття коштів приїзду делегаток із ОЖС, чи інструкторки з міста.

На закупно різного знаряддя, потрібного до господарства, а саме: кітла до смаження повил, шатківниці до шаткування капусти, машинових терлиць до тіпання льону й конопель, машини до шиття, баняків до виварювання білля, всякої посуду, потрібної при уладжуванні різних прийнят, машинки до мелення мяса, на закуп знарядів до секційної допомоги в наглих випадках й взагалі на закуп інших дуже практичних й потрібних речей, які кожній господині зокрема годі придбати. Коли ж придбає їх за свої гроші Секція, тоді позичає їх за малою оплатою своїм членам.

Машинами й всіми тими знарядями треба навчитися добре орудувати. Тоді щойно можна їх членам позичати.

Що більше Секція загосподарювана, то більша вигода й користь для членів.
